

Σχετικά με την αλλοίωση της ορθόδοξου περί Εκκλησίας διδασκαλίας στις ενέργειες της ιεραρχίας του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και στις παρεμβάσεις των εκπροσώπων αυτού

Το έγγραφο ενεκρίθη από τη Διάσκεψη Επισκόπων της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στις 19 Ιουλίου και υιοθετήθηκε από την Ιερά Σύνοδο στις 24 Αυγούστου 2023.

Συνελθόντες σε κοινή προσευχή και εν Πνεύματι Αγίω αδελφική συναναστροφή και κοινωνία ενώπιον των τιμών λειψάνων του Οσίου Σεργίου του Ράντονεζ στην παλαιά Λαύρα της Αγίας Τριάδος, της οποίας τυγχάνει ιδρυτής, εμείς, οι ιεράρχες της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, δεν μπορούμε να αποσιωπήσουμε τον θλιβερό διχασμό, τον οποίο αντιμετωπίζουμε σήμερα εντός του ορθόδοξου κόσμου και δημιουργήθηκε από τις άδικες ενέργειες του Πατριαρχείου

Κωνσταντινουπόλεως και τις καινοφανείς διδασκαλίες, που διαδίδονται από τον Προκαθήμενο και τους επίσημους εκπροσώπους αυτού. Θεωρούμε καθήκον μας να υψώσουμε τη φωνή μας υπέρ της ορθοδόξου περί Εκκλησίας διδασκαλίας, απευθυνόμενοι τόσο στο θεοφιλές ποίμνιό μας, όσο και στους αδελφούς ιεράρχες του ορθοδόξου κόσμου.

Πίσω από τις σχισματικές ενέργειες των ιεραρχών της Κωνσταντινουπόλεως στην Ουκρανία, που δίχασαν την παγκόσμια ορθόδοξη οικογένεια, κρύβονται οι επιμόνως επιβαλλόμενες από τους ίδιους ιεράρχες νεωτερισμοί στην περί Εκκλησίας διδασκαλία, οι οποίες αποβλέπουν στην εξαφάνιση των υφισταμένων κανονικών θεσπίων. Το καινοφανές δόγμα του πρωτείου του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ο οποίος εμφανίζεται ως επί γης κεφαλή της Οικουμενικής Εκκλησίας, του αποδίδει δικαιώματα και προνόμια, τα οποία εκτείνονται πολύ πέραν των ορίων των δικαιωμάτων οιοδήποτε άλλου Προκαθημένου τοπικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και παραβιάζουν τα κανονικά δικαιώματα των άλλων Εκκλησιών.

Ήδη το 2008 η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στην απόφασή της με τίτλο «Περί της ενότητας της Εκκλησίας» γενίκευσε τις βασικές θέσεις του νέου εκκλησιολογικού δόγματος των εκπροσώπων της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, επισημαίνοντας ότι αυτό το δόγμα έχει αφετηρία την κατανόηση επιμέρους ιερών κανόνων (πρωτίστως του 9^{ου}, του 17^{ου} και του 28^{ου} ιερών κανόνων της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου), την οποία δεν συμμερίζεται όλο το πλήρωμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας και καθίσταται πρόκληση για την πανορθόδοξη ενότητα.

Σύμφωνα με το εν λόγω δόγμα, α) μόνον εκείνη η τοπική Εκκλησία, η οποία έχει κοινωνία με τον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, θεωρείται ότι ανήκει στην οικουμενική Ορθοδοξία· β) το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απολαμβάνει το αποκλειστικό δικαίωμα της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας σε όλες τις χώρες της ορθοδόξου Διασποράς· γ) σε αυτές τις χώρες το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μονοπροσώπως εκπροσωπεί τις απόψεις και τα συμφέροντα όλων των κατά τόπους Εκκλησιών ενώπιον των κρατικών Αρχών· δ) οιοσδήποτε ιεράρχης ή κληρικός, ο οποίος υπηρετεί εκτός του κανονικού εδάφους της οικείας αυτού τοπικής Εκκλησίας, υπάγεται στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως, ακόμη και εάν δεν το συνειδητοποιεί ο ίδιος και επομένως δύναται εφόσον το επιθυμεί να γίνει δεκτός σε αυτή τη δικαιοδοσία άνευ απολυτηρίου· ε) το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως καθορίζει τα γεωγραφικά όρια των Εκκλησιών και εάν η άποψή του επί του θέματος δεν συμπίπτει με την άποψη της μιας ή της άλλης Εκκλησίας, δύναται να ιδρύει δική του δικαιοδοσία στο έδαφος αυτής της Εκκλησίας· στ) το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μονομερώς ορίζει ποια αυτοκέφαλος τοπική Εκκλησία δύναται και ποια δεν δύναται να συμμετάσχει στις διορθόδοξες εκδηλώσεις.

Η Σύνοδος σημείωσε ότι αυτή η θεώρηση των οικείων αυτού δικαιωμάτων και αρμοδιοτήτων από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έρχεται σε ανυπέρβλητη αντίθεση με τη μακραίωνη

ιεροκανονική παράδοση, επί της οποίας ερείδεται το γίνεσθαι της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και των λοιπών κατά τόπους Εκκλησιών. Η Σύνοδος δέχθηκε ότι όλα τα προειρημένα ζητήματα δύνανται να λάβουν τελική διευθέτηση μόνον σε Οικουμενική Σύνοδο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ενώ έως τότε, μέχρι την πανορθόδοξη εξέταση των εν λόγω νεωτερισμών, κάλεσε την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως να επιδεικνύει σύνεση και να αποφεύγει κινήσεις, οι οποίες δύνανται να διαλύσουν την ορθόδοξη ενότητα. Τούτο αφορά ιδίως στις προσπάθειες αναθεωρήσεως των κανονικών ορίων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Μέχρι σήμερα στις αξιώσεις της Κωνσταντινουπόλεως, τις οποίες υπέδειξε η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας του 2008, έχουν προστεθεί και νέες. Ειδικότερα, α) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως επιμένει ότι έχει το δικαίωμα εξετάσεως εκκλήτου προσφυγής επί δικαστικών αποφάσεων, ειλημμένων από οιαδήποτε άλλη τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία και εκδόσεως ως προς αυτές τελεσίδικης αποφάσεως· β) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως θεωρεί δικαίωμά του να αναμειγνύεται στις εσωτερικές υποθέσεις οιασδήποτε τοπικής Ορθοδόξου Εκκλησίας σε περίπτωση που το κρίνει απαραίτητο· γ) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δηλώνει ότι διαθέτει αρμοδιότητες να αίρει τα ιεροκανονικά επιτίμια, τα οποία έχουν επιβληθεί από άλλες τοπικές Εκκλησίες, να «αποκαθιστά στον οικείο βαθμό» πρόσωπα, τα οποία έχουν στερηθεί την αρχιεροσύνη τους εξαιτίας της προσχωρήσεως σε σχίσμα· δ) πλέον τούτων, πρόσωπα τα οποία ουδέποτε είχαν καν φαινομενική κανονική εις επίσκοπο χειροτονία (λ.χ. οι χειροτονηθέντες από καθαιρεθέντα επίσκοπο και πρώην διάκονο, ο οποίος εμφάνιζε τον εαυτό του ως επίσκοπο) «αποκαθίστανται» στον οικείο αυτών βαθμό με απόφαση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως· ε) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως θεωρεί δικαίωμά του να δέχεται στην κανονική του δικαιοδοσία κληρικούς οιασδήποτε εκκλησιαστικών επαρχιών οιασδήποτε τοπικών Εκκλησιών άνευ απολυτηρίου· στ) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως οικειοποιεί το αποκλειστικό δικαίωμα πρωτοβουλίας στην σύγκληση Πανορθόδοξων Συνόδων και άλλων σημαντικών πανορθόδοξων εκδηλώσεων· ζ) τέλος, παρά τις επιτευχθείσες κατά την προπαρασκευή της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας διορθόδοξες συμφωνίες, που προέβλεπαν ότι η απονομή αυτοκεφάλου σε μια ή άλλη τοπική Εκκλησία είναι δυνατή μόνον με τη συγκατάθεση όλων των κοινώς αναγνωρισμένων τοπικών Εκκλησιών, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ανακοινώνει το μονοπρόσωπο δικαίωμά του να ανακηρύσσει τα αυτοκέφαλα νέων τοπικών Εκκλησιών, συμπεριλαμβανομένων και των μη υπαγομένων στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, άνευ συμφωνίας των Προκαθημένων και των Συνόδων των λοιπών κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών. Ταυτοχρόνως, η ίδια η έννοια του αυτοκεφάλου ερμηνεύεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε εμπράκτως σημαίνει την υποταγή της αυτοκεφάλου Εκκλησίας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Οι ως άνω αποκλίσεις από την ορθόδοξη εκκλησιολογία με τη μετάθεσή τους από το θεωρητικό πεδίο στο πρακτικό οδήγησαν στη βαθιά κρίση της οικουμενικής Ορθοδοξίας. Άμεση αιτία της

κρίσεως στάθηκε η εισπήδηση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην Ουκρανία. Η εν λόγω αντικανονική και εγκληματική πράξη, για την οποία ευθύνεται προσωπικά ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος, αξιολογήθηκε καταλλήλως στις δηλώσεις της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας στις 14 Σεπτεμβρίου και 15 Οκτωβρίου 2018, στις 26 Φεβρουαρίου 2019, καθώς και στις αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου από 28 Δεκεμβρίου 2018 (Πρακτικά υπ' αριθμ. 98) και από 4 Απριλίου 2019 (Πρακτικά υπ' αριθμ. 21).

Η επακολουθήσασα από 20 έως 24 Αυγούστου 2021 επίσκεψη του Πατριάρχη Βαρθολομαίου στο Κίεβο αξιολογήθηκε ιεροκανονικά από τη συνεδρία της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας, η οποία συνήλθε στις 23-24 Σεπτεμβρίου 2021 και αποφάσισε: «Να αναγνωρισθεί η άφιξη στο Κίεβο του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου με τους συνοδούς αυτού άνευ προσκλήσεως του Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών, του μητροπολίτη Κιέβου και πάσης Ουκρανίας Ονουφρίου και των νομίμων ιεραρχών της Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας ως ωμή παραβίαση των ιερών κανόνων και, ειδικότερα, του 3^{ου} κανόνα της εν Σαρδική και του 13^{ου} κανόνα της εν Αντιοχεία Συνόδου» (πρακτικά υπ' αριθμ. 60). Μεταξύ των προσφάτων αντικανονικών επισκέψεων του Πατριάρχη Βαρθολομαίου πρέπει να αναφερθούν επίσης η μετάβαση στη Λιθουανία στις 20-23 Μαρτίου και στην Εσθονία στις 16-20 Ιουνίου 2023.

Οι προσπάθειες της Κωνσταντινουπόλεως να πείσει όλες τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες για το δίκαιο των ενεργειών στις οποίες προχώρησε, δεν απέδωσαν τους αναμενόμενους καρπούς.

Εν τω μεταξύ, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος έχει ήδη προαναγγείλει νέες αντικανονικές πράξεις. Ειδικότερα, στις 21 Μαρτίου 2023 κατά τη συνάντηση με την Πρωθυπουργό της Δημοκρατίας της Λιθουανίας στο Βίλνιους δήλωσε: «Σήμερα μας ανοίγεται μια νέα προοπτική, καθώς και δυνατότητα του κοινού έργου για την ίδρυση της εξαρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη Λιθουανία»[1]. Επομένως, προετοιμάζεται η επόμενη κατά σειρά εισπήδηση στο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας.

Εφόσον οι παράνομες ενέργειες της Κωνσταντινουπόλεως συνεχίζονται, ενώ οι ιδέες, που στρεβλώνουν την περί Εκκλησίας ορθόδοξη διδασκαλία αναπτύσσονται περαιτέρω, κρίνουμε ως καθήκον μας να υπενθυμίσουμε στο ποίμνιό μας τις βασικές αρχές, επί των οποίων κατά τους αιώνες οικοδομείτο η ορθόδοξη εκκλησιολογία και να μαρτυρήσουμε σε όλο το Ορθόδοξο Πλήρωμα την αφοσίωσή μας σε αυτές τις αμετάβλητες αρχές. Η αθέτηση ακριβώς αυτών από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο αποτέλεσε την αιτία του διχασμού εντός της οικουμενικής Ορθοδοξίας.

1. Διεκδικήσεις του πρωτείου εξουσίας από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως επί της Οικουμενικής Εκκλησίας

Η Εκκλησία ιδρύθηκε επί της γης από τον ίδιο τον Κύριο Ιησού Χριστό. Αποτελεί το σύνολο των πιστών στον Χριστό, όπου από τον ίδιο καλείται να εισέλθει ο καθένας. Η Εκκλησία δεν είναι μια συνήθης ανθρώπινη κοινότητα, σε αυτήν ενυπάρχει και επενεργεί το Άγιο Πνεύμα.

Η Εκκλησία είναι θεανθρώπινος οργανισμός, μυστικό Σώμα του Χριστού, όπως λέγει σχετικά ο Απόστολος Παύλος: «Εύλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανοῖς... καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Εφ. 1.3, 22-23). Η εικόνα του σώματος υποδεικνύει την ενότητα όλων των μελών της Εκκλησίας υπό τη μια Κεφαλή, τον Κύριο Ιησού Χριστό (βλ. Κολ. 1. 18).

Σκοπός της Εκκλησίας είναι η σωτηρία των ανθρώπων και όλου του κόσμου. Η Σωτηρία επιτυγχάνεται μόνον εντός της Εκκλησίας του Χριστού. Κατά τα λεγόμενα του ιερομάρτυρος Κυπριανού Καρθαγένης: «Αυτός που δεν έχει την Εκκλησία ως Μητέρα του, ούτε τον Θεό μπορεί να έχει ως Πατέρα του» [2].

Το Σύμβολο της Πίστεως υποδεικνύει τα τέσσερα ουσιώδη χαρακτηριστικά της Εκκλησίας: τη μοναδικότητα, την αγιότητα, την καθολικότητα και την αποστολικότητα.

Η Εκκλησία είναι μία διότι και ο Θεός είναι ένας. Η Εκκλησία είναι μία και ενιαία διότι ενώνει τους πιστούς με την ενότητα της πίστεως, της Βαπτίσεως, της δωρεάς του Αγίου Πνεύματος και της ευχαριστιακής κοινωνίας στον Κύριο Ιησού Χριστό. Η Εκκλησία είναι αδιαίρετη: «Ὅπου ἂν ᾦ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία»^[3], «Ὅπου ἂν ᾦ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκεῖ ἡ ἐκκλησία»^[4].

Η Εκκλησία είναι Αγία διότι Άγιος είναι η Κεφαλή αυτής, ο Ιησούς Χριστός. Τα μέλη της Εκκλησία κοινωνούν στην αγιότητά Του.

Η Εκκλησία είναι συνοδική (καθολική) διότι είναι εξαπλωμένη σε όλο τον κόσμο, είναι ανοικτή για τους πιστούς ανεξαρτήτως χρόνου, τόπου, προελεύσεως και κοινωνικής θέσεως όσων επιθυμούν να ενταχθούν σε αυτή. Η καθολικότητα της Εκκλησίας αντικατοπτρίζεται και στην κοινωνία μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών, οι οποίες συγκροτούν την Οικουμενική Εκκλησία. Οι επίσκοποι των κατά τόπους Εκκλησιών, παρά τη διαφορά των θέσεων, που κατέχουν, είναι ισότιμοι μεταξύ τους ως έχοντες αυτόν και ίδιον βαθμό ιεροσύνης. Εφόσον ο κάθε επίσκοπος έλαβε εκ Πνεύματος Αγίου

ιση με τους άλλους επισκόπους χάρη, το αξίωμα όλων των επισκόπων είναι ίσο: «Ὡστε τὸν τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἕξαρχον τῶν ἱερέων, ἢ ἄκρον ἱερέα» (39^{ος} κανόνας της Συνόδου της Κερθαγίνης). Η οικειοποίηση από οιονδήποτε επίσκοπο ιδιαίτερης σημασίας ως προς την μυστηριακή ή θεολογική σχέση αποτελεί αλλοίωση της καθολικότητας.

Η ιδιότητα της καθολικότητας δεν αποκλείει τη διακονία του πρωτείου. Στο έγγραφο με τίτλο «Η θέση του Πατριαρχείου Μόσχας επί του ζητήματος του πρωτείου στην Οικουμενική Εκκλησία», το οποίο υιοθετήθηκε από την Ιερά Σύνοδο της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας το 2013, επισημάνθηκε ότι «στην Αγία του Χριστού Εκκλησία το πρωτείο κατά πάντα ανήκει στην Κεφαλή της, τον Κύριο και Σωτήρα ημών Ιησού Χριστό, Υιό του Θεού και Υιό του Ανθρώπου». Στο έγγραφο διαπιστώνεται ότι η υποκατάσταση του καθιερωμένου και ιεροκανονικώς δικαιολογημένου *πρωτείου τιμής* του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως από τη διδασκαλία περί του δήθεν *πρωτείου εξουσίας* που του ανήκει, θεμελιώνεται στην αθέμιτη μεταβίβαση των εξουσιαστικών αρμοδιοτήτων από το επίπεδο της επισκοπής στο επίπεδο της Οικουμενικής Εκκλησίας, τη στιγμή που σε διαφορετικά επίπεδα του εκκλησιαστικού γίνεσθαι το πρωτείο έχει *διαφορετική φύση και διαφορετικές πηγές*. Αυτά τα επίπεδα είναι: α) η επισκοπή (εκκλησιαστική επαρχία), β) η αυτοκέφαλος τοπική Εκκλησία και γ) η Οικουμενική Εκκλησία.

Στο επίπεδο της *επισκοπής* το πρωτείο ανήκει στον επίσκοπο. Πηγή του πρωτείου του επισκόπου στην υπ' αυτόν εκκλησιαστική επαρχία αποτελεί η αποστολική διαδοχή, που μεταδίδεται μέσω της χειροτονίας. Στον εκκλησιαστικό του κλήρο ο επίσκοπος κατέχει το πλήρωμα των εξουσιών: τη μυστηριακή, τη διοικητική και τη διδακτική.

Στο επίπεδο της *αυτοκεφάλου τοπικής Εκκλησίας* το πρωτείο ανήκει στον επίσκοπο, ο οποίος εκλέγεται Προκαθήμενος της τοπικής Εκκλησίας από τη Σύνοδο των επισκόπων της. Πηγή του πρωτείου στο επίπεδο της αυτοκεφάλου Εκκλησίας είναι η εκλογή του πρώτου επισκόπου από τη Σύνοδο, η οποία κατέχει το πλήρωμα της εκκλησιαστικής εξουσίας. Ο Προκαθήμενος της αυτοκεφάλου τοπικής Εκκλησίας είναι ο πρώτος μεταξύ των ίσων επισκόπων, όπως διαλαμβάνει ο 34^{ος} Αποστολικός κανόνας: «Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρή τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μὴδὲν τι πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἄλλὰ μὴδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα». Οι αρμοδιότητες του Προκαθήμενου καθορίζονται από τη Σύνοδο και κατοχυρώνονται στον συνοδικώς εγκριθέντα Καταστατικό Χάρτη. Ο Προκαθήμενος της αυτοκεφάλου τοπικής Εκκλησίας δεν διαθέτει μονοπρόσωπη εξουσία, αλλά τη διοικεί συνοδικώς, σε συνεργασία με τους άλλους επισκόπους.

Στο επίπεδο της *Οικουμενικής Εκκλησίας* ως κοινωνίας των αυτοκεφάλων κατά τόπους Εκκλησιών

το πρωτείο καθορίζεται σύμφωνα με την παράδοση των Ιερών Δίπτυχων και αποτελεί *πρωτείο τιμής*. Πηγή πρωτείου στο επίπεδο της Οικουμενικής Εκκλησίας είναι η ιεροκανονική παράδοση της Εκκλησίας, η οποία καταγράφηκε στα Ιερά Δίπτυχα και αναγνωρίζεται από όλες τις αυτοκέφαλες κατά τόπους Εκκλησίες. Οι ιεροί κανόνες, επί των οποίων ερείδονται τα Ιερά Δίπτυχα δεν αποδίδουν στον πρώτο τιμητικά επίσκοπο οιοσδήποτε εξουσιαστικές αρμοδιότητες εντός όλης της Εκκλησίας[5].

Στο διάβα των αιώνων αυτή την κατανόηση υπερασπίστηκαν και οι ίδιοι οι Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, ειδικότερα δε αμφισβητώντας τις αξιώσεις του Πάπα της Ρώμης επί της οικουμενικής δικαιοδοσίας. Σήμερα, όμως, ένας από τους κορυφαίους θεολόγους του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ισχυρίζεται: «Το φαινόμενο του αντιπαπισμού, το οποίο κατανοείται ως άρνηση του *πρώτου* στην Οικουμενική Εκκλησία... είναι στην πραγματικότητα αιρετικό... Το γεγονός ότι οι Ορθόδοξες Εκκλησίες σήμερα αρνούνται να αναγνωρίσουν μεταξύ τους οποιοδήποτε πρωτείο όπως εκείνο του Ρώμης, αποτελεί το κεντρικό πρόβλημά τους στον διάλογο με τη Ρώμη»[6].

Σήμερα, στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έχει γίνει η επεξεργασία και εφαρμόζεται στην πραγματικότητα μια νέα θεώρηση του πρωτείου στο επίπεδο της Οικουμενικής Εκκλησίας. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως παρουσιάζεται όχι ως «πρώτος μεταξύ ίσων», αλλά ως «πρώτος άνευ ίσων»^[7]. Το πρωτείο του στην Οικουμενική Εκκλησία παρομοιάζεται με το πρωτείο του Θεού Πατέρα μέσα στην Αγία Τριάδα^[8]. Δήθεν «ο Οικουμενικός Πατριάρχης είναι πνευματικός πατέρας για όλους τους ανθρώπους, είτε το αντιλαμβάνονται είτε όχι»[9]. Οι άλλες κατά τόπους Εκκλησίες αντιμετωπίζονται ως τελούσες στους κόλπους της μιας Εκκλησίας χάρη στην κοινωνία με την Κωνσταντινούπολη^[10]. Οι ιδιαίτερες αρμοδιότητες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ορίζονται ως προερχόμενες από κάποια μέχρι σήμερα άγνωστα προνόμια, τα οποία δήθεν είχε λάβει από τους ίδιους τους Αποστόλους^[11]. Το δικαίωμα να ομιλεί εκ μέρους όλου του ορθοδόξου Πληρώματος χορηγείται ως προερχόμενο αυτομάτως από το αξίωμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο κατέχει, και όχι ως αποδιδόμενο σε αυτόν από τις κατά τόπους Εκκλησίες δυνάμει της πανορθόδοξου συναινέσεως^[12].

Στις επίσημες ομιλίες του σημερινού Προκαθημένου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως αυτή η τοπική Εκκλησία ταυτίσθηκε στην πράξη με την Οικουμενική Ορθοδοξία. Ομιλώντας στο Βίλνιους στις 22 Μαρτίου 2023 ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δήλωσε: «Η Ορθοδοξία θα συνεχίσει να καθοδηγείται πνευματικά από την πηγή και υπερασπιστή της, το παραδοσιακό και ιστορικό της κέντρο, το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως; Αυτό είναι ένα ουσιαστικό ερώτημα για τον χαρακτήρα, την ταυτότητα και την ύπαρξη της Ορθοδοξίας»[13].

Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ισχυρίζεται ότι «για την Ορθοδοξία το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποτελεί ζύμη που “ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ” (Γαλ. 5.9) της Εκκλησίας και της ιστορίας», το

Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως «ενσαρκώνει το γνήσιον εκκλησιαστικόν ήθος της Ορθοδοξίας: “Έν αρχῇ ἦν ὁ Λόγος... ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων” (Ιω. 1.1,4). Η αρχή της Ορθοδόξου Εκκλησίας είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο, “σε αυτό ζωή και η ζωή είναι το φως των Εκκλησιῶν”»^[14]. Παραθέτοντας τον αοίδιμο Γορτύνης και Αρκαδίας Κύριλλο περί του ότι «η Ορθοδοξία δεν δύναται να υπάρξει χωρίς το Οικουμενικό Πατριαρχείο», ο Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δηλώνει ότι «ο καθένας μας οφείλει ακόμη στενότερα να είναι συνδεδεμένος προς τον Πρώτο μεταξύ μας, προκειμένου να πίνει εκ της πλουσίας πηγής, αφετηρία της οποίας αποτελεί το ευσεβές ημών έθνος και η άμωμος πίστη». Υποστηρίζεται ότι: «Το Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον έχει την ευθύνην να θέσῃ τα πράγματα ἐν εκκλησιαστικῇ καὶ κανονικῇ εὐταξίᾳ, διότι μόνον αὐτό έχει τα κανονικά προνόμια καὶ τὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν τῆς Εκκλησίας καὶ τῶν Οικουμενικῶν Συνόδων να ἐπιτελή τὸ ὑψηλὸν καὶ ἐξαιρετικὸν τούτο χρέος ὡς φιλόστοργος Μήτηρ καὶ ἀρχὴ τῶν Εκκλησιῶν. Εάν τὸ Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον ἀποποιηθῇ τῶν ευθυνῶν του καὶ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν διορθόδοξον σκηνήν, τότε αἱ τοπικαὶ Εκκλησίαι θα πορεύωνται “ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα” (Ματθ. 9, 36), ἀναλισκόμεναι εἰς ἐκκλησιαστικὰς πρωτοβουλίας, αἱ ὁποῖαι συγχέουσι τὴν ταπείνωσιν τῆς πίστεως με τὴν ὑπεροψίαν τῆς ἐξουσίας»^[15].

Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, ἡ περὶ τῆς ἰσοτιμίας τῶν Ορθοδόξων Προκαθημένων διδασκαλία ἀποτελεῖ ἀλλοίωσις τῆς ορθοδόξου ἐκκλησιολογίας, γιὰ τὴν ὁποία θεωρεῖ ἀπαραίτητο νὰ προειδοποιήσῃ τοὺς ἐπισκόπους τῆς Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως: «Γνώριζε, φίλτατε ἅγιε Κομάνων, καὶ σύ καὶ οἱ πάντες, ὅτι ἐκκλησιολογία, ἄνευ ἀναγνωρίσεως τῆς θυσιαστικῆς, κενωτικῆς καὶ ἀναντικαταστάτου εὐθύνης τοῦ Κωνσταντινουπόλεως παρ’ Ὀρθοδόξοις, οὐδόλως εἶναι ὑγιῆς καὶ οὐδόλως ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἥθος τῶν προγενομένων πατέρων ἡμῶν τόσο ἐνταῦθα, ὅσον καὶ ἄλλαχοῦ. Σύ, διακόνει τὴν αὐθεντικὴν καὶ ἀνόθευτον ἐκκλησιολογίαν, μακρὰν τῆς θλιβερᾶς ἀλλοιώσεως, ὅτι ὅλοι εἴμεθα ἴσοι, μέ πρῶτον, ἀπλῶς “τιμῆς ἔνεκεν”, τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ναί, εἴμεθα ἴσοι, ἔχομεν τὴν αὐτὴν ἀρχιερωσύνην, πλὴν, ἔκ τε τῶν Κανόνων καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως πολλῶν αἰώνων, ἀνελάβομεν ἄλλας εὐθύνας, κομβικὰς καὶ μοναδικὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας οὐδόλως προτιθέμεθα νὰ παραιτηθῶμεν»^[16].

Ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δηλώνει ἀνοικτὰ ὅτι οἱ Προκαθημένοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχουν ἀποκλειστικὸ δικαίωμα με δική τους πρωτοβουλία νὰ ἀναμειγνύονται στὶς ἐσωτερικὰς υποθέσεις οἰασδήποτε τοπικῆς Εκκλησίας γιὰ ὁποιοδήποτε ζήτημα, νὰ ἀποτιμούν αὐτοτελῶς, νὰ ἀκυρώνουν ἢ νὰ ἀναθεωροῦν πράξεις τῶν Προκαθημένων τῶν Αὐτοκεφάλων Εκκλησιῶν εἰάν αὐτὲς κριθοῦν «ἀνεπαρκεῖς» ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη»: «Ὡς ἐκ τούτου, οὐ μόνον ἔνθα περὶ Δογμάτων καὶ ἱερῶν Παραδόσεων καὶ Κανονικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων ἢ περὶ γενικῶν ζητημάτων ἀφορῶντων εἰς ὅλοκληρον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς σχετικῶς σπουδαίοις ἐπὶ μέρους ζητήμασι τοῖς ἐνδιαφέρουσι ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν Τοπικὴν Ἐκκλησίαν, ἢ κηδεμονικὴ πρόνοια καὶ ἀντίληψις τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας παρεμβαινούσης-ποῖ μὲν, αὐτεπαγγέλτως καὶ ὡς ἐκ καθήκοντος, ποῖ δέ, κατ’ ἐπὶκλήσιν τῶν ἐνδιαφερομένων-καὶ παρεχούσης τὴν

ἀποτελεσματικήν αὐτῆς συμβολήν, πρὸς διαίτησιν καὶ ἐπίλυσιν διαφορῶν ἀναφυσισῶν μεταξύ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, πρὸς διευθέτησιν διαφωνιῶν μεταξύ ποιμένων καὶ ποιμνίου, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ἐπιπρουσθουσῶν δυσχερειῶν καὶ ἐπάνοδον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τὴν Κανονικὴν αὐτῶν τροχίαν, πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἔστιν ὅτε ἀνεπαρκοῦς ἐνεργείας τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, πρὸς στήριξιν τῶν ἀσθενῶν καὶ σαλευομένων ἢ καταρραδιουργουμένων ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ πίστει, πρὸς ἀποσόβησιν, συνελόντι εἰπεῖν, τῶν παντοίων ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν κινδύνων τῶν ἐπαπειλούντων τὴν εὐστάθειαν τῶν ἀγιωτάτων ἐκείνων Ἐκκλησιῶν οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ βραδύνει ἢ ἐλλείπει»^[17].

Κάθε διακοπὴ κοινωνίας οἰασδήποτε τοπικῆς Ἐκκλησίας με τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως παρουσιάζεται ὡς ἀπόσχιση τῆς τελευταίας ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία: «Με αὐτὸν τὸν τρόπο, ὅποιος ἀπειλεῖ νὰ διακόψει τὴν ευχαριστιακὴ Κοινωνία με τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐπιδίδεται σε μιὰ πράξη αὐτοστέρησης ποὺ ἀποκόπτει τὸν εαυτὸ τοῦ ἀπὸ τὸν κορμὸ τοῦ δέντρου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας»^[18].

Οἰκειοποιούμενο ἀποκλειστικὲς ἀρμοδιότητες στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως δὲν θεωρεῖ δεσμευτικὲς γιὰ τὸν εαυτὸ τοῦ τὶς ἀποφάσεις οὔτε καν τῶν Συνόδων, τὶς ὁποῖες συγκαλεῖ τὸ ἴδιο. Ἔτσι, τὸ 2018 ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβε τὴν ἀπόφαση γιὰ τὸ ἐνδεχόμενο ἐνὸς δεύτερου γάμου κληρικῶν ὑπὸ τὴν τήρησιν συγκεκριμένων ὄρων. Ὁ ὀρισμὸς αὐτὸς προσκρούει ἀμεσα στὸ ἐγγράφο «Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου καὶ τὰ κωλύματα αὐτοῦ», τὸ ὁποῖο υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὴ Σύνοδο τῆς Κρήτης, τὶς ἀποφάσεις τῆς ὁποίας τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως κήρυξε δεσμευτικὲς ἀκόμη καὶ γιὰ ἐκεῖνες τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ἀρνήθηκαν νὰ συμμετάσχουν.

Αὐτὴ ἡ προσέγγισις τοῦ πρωτείου στὴν Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία καὶ τῆς θέσεως τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως στὴν οἰκογένεια τῶν Ὁρθόδοξων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐρχεται σε ριζικὴ ἀντίθεση με τὴν Ὁρθόδοξη ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις καὶ ἀπορρίπτεται ἀπεριφράστως ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία παραμένει ἀφοσιωμένη στὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων.

Ἡ Ἀγιοπατερικὴ παράδοσις καὶ ἡ ὀρθόδοξη περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλία κατοχυρώνει τὴν ἰσότητα τῶν Προκαθημένων τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ δὲν ἀποδίδει στὸν πρῶτο ἐξ αὐτῶν κάποιες ἐξουσιαστικὲς ἀρμοδιότητες. Αὐτά, μεταξύ ἄλλων, μαρτύρησαν στὸ διάβα τῆς ἱστορίας οἱ Ἀγιώτατοι Πατριάρχες τῆς Ανατολῆς, συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐκείνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης Ι΄ Καματηρός (1198-1206) στὴν ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν Πάπα τῆς Ρώμης Ἰννοκέντιο ἐπέμεινε στὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μητέρα

των λοιπών Εκκλησιών, διότι «υπάρχουν πέντε μεγάλες Εκκλησίες, οι οποίες έχουν τιμηθεί και με το πατριαρχικό αξίωμα και αυτή [η Εκκλησία της Ρώμης] είναι η πρώτη μεταξύ των ισότιμων αδελφών», «όσον αφορά εκείνους τους μεγάλους θρόνους, φρονούμε ότι η Εκκλησία της Ρώμης είναι πρώτη κατά τη τάξη και τιμάται μόνον δυνάμει αυτού και μόνου του αξιώματος, όντας πρώτη έναντι των άλλων Εκκλησιών ως ισότιμων και ομόπατρων αδελφών, που γεννήθηκαν από τον ένα Ουράνιο Πατέρα “ έξ οὐ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς” (Εφ. 3.15), αλλά το ότι είναι διδάσκαλος και μητέρα των άλλων [Εκκλησιών], ουδόλως και έως σήμερα δεν το έχουμε διδαχθεί»^[19].

Η ομολογία της πίστεως του 1623 του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Μητροφάνη Κριτόπουλου, η οποία υπογράφηκε επίσης από τους Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμία Γ΄, Αντιοχείας Αθανάσιο Ε΄, Ιεροσολύμων Χρύσανθο και ιεράρχες της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ορίζει: «Ἔστι δὲ καὶ ἰσότης μεταξύ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν, ὡς ἀληθῶς χριστιανικοῖς ποιμέσι προσήκουσα. Οὐδεὶς γὰρ τούτων κατεπαίρεται τῶν ἄλλων, οὐδὲ καθόλου κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀξιῶ τις ἐκείνων καλεῖσθαι... Ἔστι δὲ τοιαύτη κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὃς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ πάντων, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογεῖται (Εφ. 5. 15–16)... Ταῦτ’ οὖν εἰδότες οἱ ἀγιώτατοι καὶ μακαριώτατοι τέσσαρες Πατριάρχαι τῆς καθ’ ὅλου Ἐκκλησίας, οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχοι, οὐδένα θέλουσι καθ’ ὅλου κεφαλὴν ὀνομάζειν, ἀρκούμενοι τῇ ῥηθείᾳ τεθεωμένη καὶ παντοδυνάμῳ κεφαλῇ, τῇ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθημένη καὶ πάντα ἐποπτεούσῃ. Αὐτοὶ δὲ ὁμοτίμως διάγουσι καθ’ ἑαυτοὺς ἐν πᾶσι. Πλὴν γὰρ τῆς καθέδρας οὐδεμία τις ἄλλη διαφορά ἐστὶ μεταξύ τούτων. Προκάθηται μὲν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, παρ’ ᾧ ὁ Ἀλεξανδρείας, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας, οὗ ἐγγὺς ὁ Ἱεροσολύμων»^[20].

Απορρίπτοντας την πρόσκληση του Πάπα της Ρώμης στην Α΄ Βατικάνεια Σύνοδο ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ΣΤ΄ έγραψε το 1868: «Εμεῖς... δεν μπορούμε να αποδεχθούμε ότι σε όλη την Εκκλησία του Χριστού υπάρχει ένας άρχων επίσκοπος και κεφαλὴ, άλλος και άλλη, εκτός του Κυρίου, και ότι ένας Πατριάρχης... ο οποίος ομιλεί εξ καθέδρας και είναι ανώτατος των Οικουμενικῶν Συνόδων... είτε ότι οι Απόστολοι δεν ήσαν ισότιμοι, προσβάλλοντας το Άγιο Πνεύμα, το Οποίο διαφώτισε ισότιμα άπαντες και ότι αυτός ή άλλος Πατριάρχης ή Πάπας είχαν πρεσβεία του θρόνου όχι εκ της Συνόδου, όχι εκ των ανθρώπων, αλλά εκ του θείου, όπως ισχυρίζεσθε, δικαίωματος»^[21].

Το 1894 ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Άνθιμος Ζ΄ στην επιστολή προς τον Πάπα της Ρώμης Λέοντα ΙΓ΄ επίσης τόνιζε την ισότητα των Προκαθημένων και των κατά τόπους Εκκλησιών: «Οἱ θεῖοι Πατέρες τιμώντες τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης μόνον ὡς ἐπίσκοπον τῆς πρωτεύουσας πόλεως τοῦ κράτους, ἀπέδωκαν αὐτῷ προεδρείας πρεσβεῖα τιμητικὰ, θεωρήσαντες αὐτὸν ἀπλῶς ὡς πρῶτον τῇ τάξει ἐπίσκοπον, τοῦτ’ ἐστὶ πρῶτον ἐν ἴσοις, ἅπερ πρεσβεῖα καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀπένειμαν κατόπιν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους... Ἐκάστη κατὰ μέρος

αυτοκέφαλος Ἐκκλησία ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἦν ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων... οὐδὲν ἀναμίξεως δικαίωμα ἔχοντας τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐπίσης ὑπήγετο καὶ ὑπεῖκεν εἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις»^[22].

Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζει αρκετὰ περιστατικά, ὅταν ὁ πρωθιεράρχης Κωνσταντινουπόλεως προσχωροῦσε σὲ αἵρεση ἢ σχίσμα. Εἰδικότερα δε, ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Εὐσέβιος ἦταν αρειανός, ὁ Μακεδόνιος πνευματομάχος. Ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος ἦταν αιρεσιάρχης, λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἐκθρονίσθηκε καὶ ἀφορίσθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία στὴν Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Οἱ Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος Α΄, Πύρρος, Παῦλος Β΄, Πέτρος ἦταν μονοθελήτες, ἐνῶ οἱ Πατριάρχες Αναστάσιος, Κωνσταντῖνος Β΄, Νικήτας Α΄, Θεόδοτος Α΄ ὁ Κασσιτεράς, Αντώνιος Α΄ ὁ Κασσιματάς, Ἰωάννη Ζ΄ ὁ Γραμματικὸς εἰκονομάχοι. Οἱ Πατριάρχες Μητροφάνης Β΄ καὶ Γρηγόριος Γ΄ Μάμμας τελοῦσαν σὲ οὐνία με τὴ Ρώμη.

Ἡ ιδιότητα τοῦ μέλους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν προσδιορίζεται με τὴν κοινωνία ἢ τὴν ἔλλειψη αὐτῆς με τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ με τὸν ἀπαρέγκλιτο σεβασμὸ τῆς δογματικῆς καὶ τῆς ἱεροκανονικῆς παραδόσεως. Σ' ἐκείνες τὶς περιπτώσεις ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προσχωρεῖ σὲ αἵρεση ἢ σχίσμα, ὅπως τοῦτο κατ' ἐπανάληψιν συνέβη στὴν ἱστορία, ἐκεῖνος τελοῦσε ἐκτὸς κοινωνίας με τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, καὶ ὄχι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι γιὰ χάρι τῆς υπερασπίσεως τῆς ἀληθείας καὶ ἀκολουθώντας τοὺς ἱερούς κανόνες, ἀναγκάζονταν νὰ διακόψουν τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνία με αὐτόν. Εἰδικότερα, ὅταν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προσχώρησε στὴν οὐνία, οἱ ἄλλες κατὰ τόπους Ἐκκλησίες συνέχισαν νὰ διαφυλάττουν ἀμετάβλητη τὴν ὀρθόδοξη πίστη. Καὶ τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος ἐντὸς αὐτῶν δὲν μειώθηκε ἐπειδὴ βρέθηκαν προσωρινὰ ἐκτὸς κοινωνίας με τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει Προκαθήμενος, ὁ ὁποῖος κατέχει ἰδιαίτερα προνόμια ἐναντὶ τῶν ἄλλων Προκαθημένων. Κεφαλὴ τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός («Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας» — Κολ. 1.18), καὶ ὄχι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης[23]. Ἡ ἀνάμειξη μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας στὶς υποθέσεις μιᾶς ἄλλης Ἐκκλησίας εἶναι ἀνεπίτρεπτη. Τὸ πρωτεῖο τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶναι πρωτεῖο τιμῆς καὶ ὄχι ἐξουσίας. Δὲν του χορηγεῖ ἰδιαίτερα προνόμια ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ του ἀποδοθοῦν με τὴ συναίνεση τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως τοῦτο ἔλαβε χώρα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλου Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅταν με τὴ συγκατάθεση τῶν Ἐκκλησιῶν οἱ λειτουργίες τοῦ συντονιστῆ τῆς διαδικασίας ἀνατέθηκαν στὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Επὶ τοῦ παρόντος, ἐξαιτίας τῆς προσχωρήσεως τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως σὲ σχίσμα,

για τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία κατέστη αδύνατο να του αναγνωρίσει αυτό το τιμητικό πρωτείο. Όπως επεσήμανε η Ιερά Σύνοδος στην από 15^{ης} Οκτωβρίου 2018 δήλωσή της, η αποδοχή της κοινωνίας με όσους προσχώρησαν σε σχίσμα, και πολύ περισσότερο με τους αφορισμένους από την Εκκλησία, ισοδυναμεί με προσχώρηση σε σχίσμα και επικρίνεται αυστηρά από τους ιερούς κανόνες της Αγίας Εκκλησίας: «Εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, ἢ τις τοῦ κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινώνητον εἶναι, ὡς ἂν συγγέοντα τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας» (2^{ος} κανόνα της Αντιοχείας, πρβλ. 10^ο και 11^ο κανόνες των Αποστόλων).

Στην από 23^{ης} – 24^{ης} Σεπτεμβρίου 2021 απόφασή της η Ιερά Σύνοδος επεσήμανε ότι «με την υποστήριξη του σχίσματος στην Ουκρανία ο Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἀπώλεσε την εμπιστοσύνη εκατομμυρίων θρησκευομένων» και τόνισε ότι «υπό τις συνθήκες όπου η πλειονότητα των ορθόδοξων χριστιανών του κόσμου δεν έχουν εκκλησιαστική κοινωνία με αυτόν, δεν έχει πλέον το δικαίωμα να τοποθετείται εκ μέρους όλης της οικουμενικής Ορθοδοξίας και να εμφανίζεται ως ηγέτης της»[24].

2. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο ρόλο του ανωτάτου εφετείου στην Οικουμενική Εκκλησία

Ωμή παραβίαση της κανονικής τάξεως που διέπει την Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί η αξίωση επί των δήθεν κανονικών προνομίων «τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὅπως δέχεται ἐκκλητίους προσφυγὰς ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν ἐκ πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν»[25]. Την αξίωση αυτή η Κωνσταντινούπολη τη θεμελιώνει επί του 9^{ου} ιερού κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου[26], ο οποίος ορίζει ότι ο κληρικός με προσφυγή κατά του της «ἐπαρχίας μητροπολίτου» να απευθύνεται είτε στον «ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον».

Αυτός ο κανόνας, όμως, δεν αφορά όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες, αλλά την τοπική Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως και ισχύει μόνον εντός αυτής. Αυτό αναφέρει ο έγκριτος βυζαντινός ερμηνευτής των ιερών κανόνων Ιωάννης Ζωναράς, ο οποίος δείχνει ρητώς ότι «οὐ γὰρ πάντων δὲ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθιεῖται δικαστής, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Οὐ γὰρ δὴ καὶ τοὺς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἢ τοὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ Φοινίκης, ἢ τοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἄκοντας ἐλκύσει δικάσασθαι παρ' αὐτῷ. ἀλλ' οἱ μὲν τῆς Συρίας, τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑπόκεινται φόρῳ, οἱ δὲ τῆς Παλαιστίνης, τῷ τοῦ Ἱεροσολύμων, οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας δικάσσονται, παρ' ᾧ καὶ χειροτονοῦνται, καὶ οἷς περ ὑπόκεινται»[27].

Ο Όσιος Νικόδημος ο Αγιορείτης στο «Πηδάλιο», το οποίο είναι μια έγκριτη πηγή του εκκλησιαστικού κανονικού δικαίου της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως επίσης επισημαίνει, «ὅτι μὲν γὰρ ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐνεργεῖν εἰς τὰς Διοικήσεις καὶ ἐνορίας τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, οὔτε εἰς αὐτόν ἐδόθη ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον ἢ ἕκκλητος ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ». Παραθέτοντας ολόκληρη σειρά επιχειρημάτων υπέρ αυτής της ερμηνείας, ο Όσιος συμπεραίνει: «Ἦδη δε...ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐστὶ Κριτὴς πρῶτος καὶ μόνος καὶ ἔσχατος τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Μητροπολιτῶν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις»[28].

Σε διάφορες εποχές καταγράφηκαν περιπτώσεις προσφυγῆς Προκαθημένων ἄλλων κατὰ τόπους Εκκλησιῶν στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως για βοήθεια. Αυτή η πρακτική αντικατοπτρίστηκε ειδικότερα στην «Ἐγκύκλιο τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους» (1848), όπου αναφέρεται: «Οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὰ παραδόξως συμπεσόντα, καὶ δυσδιευθέτητα γράφουσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ εἶναι ἔδραν Αὐτοκρατορικὴν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ Συνοδικὸν Πρεσβεῖον' καὶ εἰ μὲν ἡ ἀδελφικὴ σύμπραξις διορθώσῃ τὸ διορθωτέον, εὖ ἔχει· εἰ δὲ μὴ, ἀναγγέλλεται τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν κατὰ τὰ καθεστῶτα. Ἀλλ' αὕτη ἡ ἀδελφικὴ συνδρομὴ, ἐν γε τῇ χριστιανικῇ πίστει, οὐ πολεῖται διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ»[29].

Ἐν τούτοις, κατὰ πρῶτον, ἐδῶ λόγος γίνεται περὶ συγκεκριμένων κατὰ τόπους Εκκλησιῶν τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ὄχι γενικότερα περὶ ὅλων τῶν Εκκλησιῶν, οἱ οποίες κάποτε υπήρξαν καὶ σήμερα υπάρχουν. Κατὰ δεύτερον, πρόκειται για «τὰ παραδόξως συμπεσόντα καὶ δυσδιευθέτητα», τα οποία παραπέμπονται στην κρίση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τους Προκαθημένους ἐκείνων τῶν Εκκλησιῶν με δική τους πρωτοβουλία σε περίπτωση που δεν μπορούν μόνοι τους να ἐπιλύσουν ἐκεῖνα τα ζητήματα. Κατὰ τρίτον, στο κείμενο ἀναφέρεται σαφῶς ὅτι ἡ σύμπραξις τῆς Κωνσταντινουπόλεως στην ἐπίλυση τέτοιων ζητημάτων δεν πρέπει να θίξει τὴν ἐλευθερία τῶν κατὰ τόπους Εκκλησιῶν. Κατὰ τέταρτον, πουθενά μέσα στο κείμενο δεν γίνεται λόγος ὅτι ὁ ἐπιμέρους ἐπίσκοπος ἢ κληρικός τῆς μιᾶς ἢ ἄλλης τοπικῆς Εκκλησίας, θα μπορούσε να ἀσκήσῃ ἕκκλητο στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως παραμερίζοντας τὸν οἰκίον αὐτοῦ Προκαθημένο ἢ τὴν ἀνώτατη συνοδικὴ Ἀρχὴ τῆς οἰκείας αὐτοῦ Εκκλησίας. Ἡ πρακτικὴ στα «παραδόξως συμπεσόντα καὶ δυσδιευθέτητα» οφείλεται στο «εἶναι ἔδρα Αὐτοκρατορικὴν» ἡ Πόλη, κάτι που ὅπως εἶναι ἀρίστα γνωστὸ δεν εἶναι πλέον. Εἶναι προφανές ὅτι οἱ σχετικὲς ἀρμοδιότητες τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως δεν μπορούσαν να ἐπεκταθοῦν πέραν τῶν ἐδαφῶν, τα οποία εἶχαν ὑπὸ τὴν ἐξουσία τους οἱ ἐν λόγῳ αυτοκράτορες: τὸ 1848 τέτοιος αυτοκράτορας ἦταν ὁ σουλτάνος καὶ ἐπομένως ἐν προκειμένῳ λόγος θα μπορούσε να γίνῃ μόνον για τις κατὰ τόπους Εκκλησίες, οἱ οποίες εὐρίσκονταν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας.

Στη νεότερη ιστορία υπήρξαν περιστατικά, όπου με δική της πρωτοβουλία η μια ή η άλλη τοπική Εκκλησία στο πρόσωπο του Προκαθημένου ή της Συνόδου αυτής προσέφευγε στην Κωνσταντινούπολη για βοήθεια, εάν δεν μπορούσε να επιλύσει αυτοτελώς το προκύψαν πρόβλημα. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως σ' εκείνες τις περιπτώσεις δεν ενεργούσε ως ανώτατο εφετείο, αλλά ως συντονιστής της βοήθειας, που παρεχόταν στη δεινοπαθούσα Εκκλησία εκ μέρους των άλλων κατά τόπους Εκκλησιών.

Παράδειγμα πανορθόξου συμπράξεως, που υπήρξε με συντονιστικό ρόλο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, δύναται να θεωρηθεί μια εκ των σταδίων θεραπείας του σχίσματος εντός της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Βουλγαρίας. Το 1998 κατόπιν αιτήματος του Πατριάρχη Βουλγαρίας Μαξίμου ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος προήδρευσε της Αγίας μεγάλης και διευρυμένης Συνόδου, που συνεκλήθη στη Σόφια και στις εργασίες της οποίας, από 30^{ης} Σεπτεμβρίου έως 1 Οκτωβρίου 1998, συμμετείχαν Προκαθήμενοι και εκπρόσωποι δεκατριών κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών. Η Σύνοδος δέχθηκε τη μετάνοια σειράς των εν σχίσματι τελούντων ιεραρχών[30] μαζί με κληρικούς, μονάζοντες και λαϊκούς, επανενώνοντάς τους με την κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας[31].

Μετά από πολλά χρόνια ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος προέβαλε αξιώσεις για τη «θεραπεία του ουκρανικού σχίσματος», αλλά δεν ενέργησε καθόλου κατά τρόπο, όπως για τη θεραπεία του στην Εκκλησία της Βουλγαρίας. Εάν σ' εκείνη την περίπτωση η ηγεσία της Εκκλησίας της Βουλγαρίας αποτάθηκε στην Κωνσταντινούπολη, τώρα ούτε οι εκκλησιαστικές Αρχές της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας, ούτε οι εκκλησιαστικές Αρχές της αυτοδιοίκητης Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας δεν αποτάθηκαν για την επίλυση του προβλήματος στην Κωνσταντινούπολη. Υπέβαλαν αιτήματα στον Πατριάρχη Βαρθολομαίο όμως οι κοσμικές Αρχές της Ουκρανίας και δύο ομάδες σχισματικών, παραμερίζοντας την κανονική Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία. Και η απόφαση της Κωνσταντινουπόλεως περί «ἀποκαταστάσεως εις τὸν οἰκεῖον βαθμὸν» του αφορισθέντος από την Εκκλησία μητροπολίτη πρώην Κιέβου Φιλαρέτου Ντενισένκο ελήφθη κατά παραβίαση των εκκλησιαστικών κανόνων.

Είναι απαραίτητο να υπενθυμίσουμε ότι στις 26 Αυγούστου 1992, απαντώντας στην ειδοποίηση για την εκθρόνιση του μητροπολίτη Κιέβου Φιλαρέτου ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος έγραψε στον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Αλέξιο Β΄: «Η καθ' ἡμᾶς Ἁγία του Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ἀναγνωρίζουσα εἰς το ἀκέραιον τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὑφ' Ἑμᾶς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἀποδέχεται τὰ Συνοδικῶς ἀποφασισθέντα περὶ τοῦ ἐν λόγῳ». Η από 7^{ης} Απριλίου 1997 απάντηση του Πατριάρχη Βαρθολομαίου στον αναθεματισμό του Ντενισένκο αναφέρει: «Λαβόντες γνῶσιν τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως, ἀνεκοινωσάμεθα ταύτην τῇ Ἱεραρχίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ προετρεψάμεθα αὐτήν ὅπως οὐδεμίαν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν ἔχη τούντεῦθεν μετὰ τῶν

είρημένων». Συνεπώς, εάν ακόμη ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως είχε δικαίωμα αποδοχής εκκλητίου από άλλες κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες, τότε και σ' αυτήν την περίπτωση σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες[32] ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δεν θα μπορούσε εκ νέου να αποδεχθεί έκκλητο από τον πρώην μητροπολίτη Φιλάρετο Ντενισένκο, αφού αναγνώρισε ήδη «εις το ακέραιον τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα» της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας και εξέφρασε συμφωνία με την απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας αυτής χωρίς να εισηγηθεί οιαδήποτε πρόταση για την αναθεώρησή της. Άλλωστε, οιονδήποτε έκκλητο εκ μέρους του μητροπολίτη πρώην Κιέβου Φιλάρετου, ήταν προφανώς άκυρο, ήδη επειδή εκείνος, όντας καταδικασμένος, δεν έπαυσε να τελεί ακολουθίες και χειροτονίες, και κατ' αυτόν τον τρόπο απώλεσε, σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες[33] το δικαίωμα για την επανεκδίκαση της υποθέσεώς του.

Η μονομερής, άνευ δίκης και εκδίκασης της υποθέσεως στην ουσία της, που επιχείρησε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, «ἀποκατάστασις εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμὸν» του πρώην μητροπολίτη Φιλάρετου Ντενισένκο είναι άκυρη υπό το φως των ιερών κανόνων και ειδικότερα του 15^{ου} της Αντιοχείας, του 105^{ου} (118) κανόνα της Καρθαγένης και της Επιστολής της Συνόδου της Καρθαγένης προς τον Πάπα Κελεστίνο[34].

Οι κινήσεις, που επιχειρήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη τον Οκτώβριο του 2018, είναι αδύνατο να χαρακτηρισθούν εφετείο έστω και τυπικά: δεν υπήρξε όχι μόνον η εξέταση των εκκλησιαστικών δικαστικών αποφάσεων, που είχαν ληφθεί έναντι του Φιλάρετου Ντενισένκο και του Μακαρίου Μαλέτιτς, αλλά ούτε και στοιχειώδης ανάγνωση των βιογραφικών σημειωμάτων εκείνων των προσώπων. Έτσι, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος έγραψε για τις εκκλήτους προσφυγές από τους «ποτε Κιέβου κυρίου Φιλάρετου καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ ποτε Λβίβ κυρίου Μακαρίου»[35], παρόλο που τη στιγμή που προσχώρησε στο σχίσμα ο Νικόλαος Μαλέβιτς ήταν έγγαμος πρωτοπρεσβύτερος.

Επιδιώκοντας να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής των κατά φαντασίαν δικαιωμάτων του και να δημιουργήσει νέα προηγούμενα, η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στις 17 Φεβρουαρίου 2023 «ήρε» τις κατά τον δέοντα τρόπο εγκριθείσες αποφάσεις του εκκλησιαστικού δικαστηρίου της επαρχίας Βίλνιους για την επιβολή ποινής από ιεροσύνης καθαιρέσεως πέντε κληρικών για όσα κανονικά παραπτώματα διέπραξαν και ακολουθώντας τη σύσταση του Πατριάρχη Βαρθολομαίου τους «ἀποκατέστησε» «εις τὸν ὄν ἔφερον ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν». Παραλλήλως, παρά τις διαβεβαιώσεις για την «ένδελεχῆ μελέτην τῶν ὑπὸ κρίσιν περιπτώσεων», η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως δεν διέθετε τους δικαστικούς φακέλους και βασίστηκε αποκλειστικά επί των προσωπικών δηλώσεων των προειρημένων κληρικών, οι οποίες αντικατόπτριζαν μονομερώς τις απόψεις και τα συμφέροντά τους[36]. Στις 27 Ιουνίου 2023 κατά παρόμοιο τρόπο, άνευ εξετάσεως του δικαστικού υλικού, βάσει προσωπικού αιτήματος «ἀπεκατεστάθη» στον οικείο αυτού βαθμό κληρικός της εκκλησιαστικής επαρχίας Μόσχας, παρόλο

που δεν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία της καθαιρέσεως αυτού, που ξεκίνησε το επαρχιακό εκκλησιαστικό δικαστήριο (δεν είχε ακολουθήσει η έγκριση της ετυμηγορίας από τον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών τη στιγμή της εξετάσεως του ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη)[37].

Διευρύνοντας την παράνομη δραστηριότητά της η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στις 25-26 Απριλίου 2023 εξέτασε τις εκκλήτους προσφυγές δύο κληρικών της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην Αμερική, στους οποίους είχε επιβληθεί επιτίμιο από το εκκλησιαστικό δικαστήριο της τοπικής αυτών Εκκλησίας, για κανονικά παραπτώματα, που διέπραξαν.

Δημιουργείται η άκρως επικίνδυνη κατάσταση, όπου οποιοσδήποτε κληρικός, ο οποίος αθέτησε τους ιερούς κανόνες και καθαιρέθηκε από την οικεία αυτού τοπική Εκκλησία, μπορεί να ασκήσει έκκλητο προσφυγή στην Κωνσταντινούπολη και να «ἀποκατασταθῆ εἰς οἰκεῖον αὐτοῦ βαθμὸν». Πολύ περισσότερο, από παρόμοιους κληρικούς μπορεί να συσταθεί δομή του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο κανονικό έδαφος άλλης τοπικής Εκκλησίας.

3. Η «ἀποκατάστασις εἰς οἰκεῖον βαθμὸν» των σχισματικών, οι οποίοι δεν διέθεταν κανονική χειροτονία ή καθαιρέθηκαν από ιεροσύνης εξαιτίας της προσχωρήσεως σε σχίσμα

Αδιαμφισβήτητη αθέτηση των ιερών κανόνων και αποστασία από την μακραίωνη εκκλησιαστική πρακτική αποτελεί η «ἀποκατάστασις εἰς οἰκεῖον βαθμὸν» των Ουκρανών σχισματικών από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Με την από 11^{ης} Οκτωβρίου 2018 απόφαση της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως «ιεράρχες» και «κληρικοί» των δύο σχισματικών δομών στην Ουκρανία, δηλαδή της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας του Πατριαρχείου Κιέβου και της Ουκρανικής Ορθοδόξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας έγιναν δεκτοί σε εκκλησιαστική κοινωνία «εἰς οἰκεῖον αὐτῶν βαθμὸν», χωρίς να εξετασθούν οι περιστάσεις της καταδίκης τους και το εάν διαθέτουν χειροτονία.

Αυτή η απόφαση ελήφθη παρά το γεγονός ότι οι σχισματικοί δεν μετανόησαν και δεν επανενώθηκαν με την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία, από την οποία εξέπεσαν και την οποία εχθρεύονται μέχρι

σήμερα. Κατ' αυτόν τον τρόπο καταπατήθηκε ο μείζων όρος της αποδοχής των σχισματικών: η μετάνοια και η επανένωση αυτών με την Εκκλησία, από την οποία είχαν αποσχισθεί. Εν τω μεταξύ, ακριβώς με αυτόν τον όρο η Αγία Εκκλησία θεράπευε τα σχίσματα τόσο στην αρχαιότητα, όσο και κατά τη νεότερη εποχή, όπως επιβεβαιώνεται από πολλά παραδείγματα.

Ειδικότερα δε, η εξέταση του προβλήματος του Μελιτιανού σχίσματος έγινε με την απευθείας σύμπραξη της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας, εντός της οποίας προέκυψε και η οποία έπασχε από αυτό. Ο επίσκοπος Αλεξανδρείας Αλέξανδρος, όπως αναφέρεται στις συνοδικές πράξεις, «ήταν ο πρωτεργάτης και κεντρικός μέτοχος όλων όσα έγιναν στη Σύνοδο». Είναι χαρακτηριστικό ότι οι επίσκοποι, οι οποίοι είχαν χειροτονηθεί εν σχίσματι τελούντες, επανερχόμενοι στην Εκκλησία, θα έπρεπε να επιβεβαιωθούν με πλέον «μυστικωτέρα χειροτονία» και τέθηκαν σε υποταγή στους κανονικούς επισκόπους κατά τόπους. Τους συνεστήθη «να μην πράξουν απολύτως τίποτε άνευ της συγκατάθεσης των επισκόπων της Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, των υπό τον [επίσκοπο Αλεξανδρείας] Αλέξανδρο».

Κατά τρόπο παρόμοιο η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος αποφάσισε περί του Νοβατιανού σχίσματος. Σύμφωνα με τον 8^ο κανόνα αυτής οι Νοβατιανοί επίσκοποι θα έπρεπε «να ομολογήσουν γραπτώς» ότι θα ακολουθούσαν κατά πάντα τις διατάξεις της Καθολικής Εκκλησίας. Στη συνέχεια, μετά την τέλεση επ' αυτών χειροθεσίας (ώστε χειροθετούμενους αυτούς), επανενώθηκαν με την Εκκλησία και ακριβώς όπως και οι Μελιτιανοί τέθηκαν σε θέση υποταγής έναντι των επιχωρίων κανονικών επισκόπων.

Η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος, η οποία επιλαμβανόταν του ζητήματος της αποδοχής στην Εκκλησία των εικονομάχων επισκόπων, τους ζήτησε γραπτή μετάνοια, το οποίο και έγινε. Παράλληλα, η υπόθεση του κάθε εικονομάχου επισκόπου εξετάσθηκε από τους πατέρες της Συνόδου ξεχωριστά, όπως αναφέρεται στις συνοδικές πράξεις, και οι επίσκοποι, οι οποίοι ήταν οι πλέον ένθερμοι εικονομάχοι, όπως λ.χ. ο μητροπολίτης Νεοκαισαρείας Γρηγόριος, ανακρίθηκαν με ιδιαίτερη επιμέλεια και κλήθηκαν σε συνεδρίες της Συνόδου κατ' επανάληψιν.

Στη νεότερη εκκλησιαστική ιστορία η ίδια αρχή εφαρμόσθηκε στη Σύναξη Προκαθημένων και αντιπροσώπων των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών το 1998 στη Σόφια: οι σχισματικοί επίσκοποι έγιναν δεκτοί σε κοινωνία μόνον αφού είχαν μετανοήσει και δηλώσει προθυμία να επανενωθούν με την κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας.

Οι σχισματικοί στην Ουκρανία δεν μετανόησαν και δεν επανενώθηκαν με την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία και τον Προκαθημένο της Μακαριώτατο μητροπολίτη Κιέβου και πάσης Ουκρανίας Ονούφριο. Η απόφαση της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως περί αποδοχής εκείνων των ανθρώπων στην εκκλησιαστική κοινωνία αποδεικνύει την αποστασία από την

μακραίωνη πρακτική, που έχει βαθιές ρίζες στην ορθόδοξη δογματική διδασκαλία. Η αποστασία αυτή με τη σειρά της οδηγεί σε αλλοιώσεις ως προς την κατανόηση της φύσεως και της διαρθρώσεως της ίδιας της Εκκλησίας.

Η βαρύτητα της αντικανονικής πράξεως του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επιδεινώνεται με το ότι όλοι ανεξαιρέτως οι σχισματικοί «επίσκοποι» και «κληρικοί» της σειράς «ἀπεκατεστάθησαν» στον βαθμό τους με αυθαίρετη απόφαση της Συνόδου αυτού, χωρίς να εξετασθεί η αποστολική διαδοχή των χειροτονιών τους. Εν τω μεταξύ σε πολλές περιπτώσεις οι χειροτονίες των Ουκρανών σχισματικών ακόμη και κατ' άκραν οικονομίαν δεν μπορούν να αναγνωρισθούν ως έγκυρες.

Η ιεραρχία της λεγόμενης «Ουκρανικής Ορθόδοξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας» (ΟΟΑΕ) ιδρύθηκε από τον πρώην διάκονο της εκκλησιαστικής επαρχίας Τούλας Βίκτωρα Τσεκάλιν (καθαιρέθηκε από ιεροσύνης το 1983) και τον επίσκοπο πρώην Ζιτόμιρ και Όβρουτς Ιωάννη Μποντναρτσούκ (καθαιρέθηκε από αρχιεροσύνης το 1989), οι οποίοι το 1990 «χειροτόνησαν» τους πρώτους επισκόπους της ΟΟΑΕ. Ταυτοχρόνως, ο Βίκτωρ Τσεκάλιν εμφάνιζε τον εαυτό του ως «επίσκοπο Γιάσναγια Πολιάνα Βικέντιο», ουδέποτε και πουθενά (ακόμη και σε μη κανονικές κοινότητες) δεν «χειροτονήθηκε» ούτε επίσκοπος, αλλά ούτε και απλώς πρεσβύτερος.

Η κεντρική μερίδα της εν ενεργεία «ιεραρχίας» της ΟΟΑΕ, που συγκρότησε τη λεγόμενη «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας», έλκει τη διαδοχή των «χειροτονιών» τους από τα ως άνω δύο πρόσωπα. Ειδικότερα δε, ο «μητροπολίτης Γαλικίας» Ανδρέας Αμπραμτσούκ, ο οποίος συλλειτουργήσε με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο στον ιερό καθεδρικό ναό του Αγίου Γεωργίου στις 6 Ιανουαρίου 2021, «χειροτονήθηκε» με τη συμμετοχή του Β. Τσεκάλιν. Από την «ιεραρχία» του Τσεκάλιν έλαβε την εις επίσκοπο «χειροτονία» του και ο πρώην επικεφαλής της ΟΟΑΕ Μακάριος Μαλέτιτς, ο οποίος αυτοαποκαλείτο «μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας».

Η λεγόμενη «Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία του Πατριαρχείου Κιέβου» (ΟΟΕΠΚ) δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της μεταπηδήσεως στις 25 Ιουνίου 1992 στην ΟΟΑΕ του μητροπολίτη πρώην Κιέβου Φιλαρέτου Ντενισένκο, ο οποίος δύο εβδομάδες πριν είχε καθαιρεθεί από αρχιεροσύνης από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας εξαιτίας σειράς κατηγοριών, ενώ νωρίτερα είχε τεθεί σε αργία από κάθε ιεροπραξία από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας της Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας στις 27-28 Μαΐου 1992.

Αφού προσχώρησε στη σχισματική ΟΟΑΕ ο καθαιρεθείς μητροπολίτης Φιλάρετος επί μακρό χρονικό διάστημα συλλειτουργούσε με τους ιεράρχες «κοπής» Τσεκάλιν, δηλαδή, με όσους ουδέποτε δεν διέθεταν την εις επίσκοπο χειροτονία. Παρά τις προσπάθειες του πρώην μητροπολίτη Φιλαρέτου να «αναχειροτονήσει» κρυφά τους ιεράρχες της ΟΟΑΕ με τη σύμπραξη του βοηθού του επισκόπου Ιακώβου Παντσούκ και του πρώην Λεωπόλεως Ανδρέα Γκοράκ, οι οποίοι επίσης είχαν

καθαιρεθεί της ιεροσύνης, μερίδα ιεραρχών εκείνης της δομής αρνήθηκε την «αναχειροτονία». Μετά τη διαίρεση του ουκρανικού σχίσματος το 1993 σε δύο αντικανονικές δομές η «ιεραρχία» του Τσεκάλιν στην ΟΟΑΕ επανειλημμένως μεταπηδούσε στην Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία του Πατριαρχείου Κιέβου και επανερχόταν στην ΟΟΑΕ, συμμετέχοντας κατ' επανάληψιν σε εις επίσκοπο «χειροτονίες». Ως εκ τούτου, ακόμη και τα τυπικά γνωρίσματα της αποστολικής διαδοχής στις «χειροτονίες» της Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας του Πατριαρχείου Κιέβου δεν μπορούν να αναγνωρισθούν χωρίς ενδελεχή μελέτη.

Οι περιστάσεις της νομιμοποίησης του ουκρανικού σχίσματος επιβεβαιώνουν ότι δεν διενεργήθηκε καμία απολύτως μελέτη των χειροτονιών των Ουκρανών σχισματικών από το Φανάρι. Τούτο επιβεβαιώνεται και από την ως άνω «άποκατάστασιν» του επικεφαλής της ΟΟΑΕ Μακαρίου Μαλέτιτς ως «πρώην μητροπολίτου Λβιφ», παρόλο που δεν καθαιρέθηκε ποτέ και από κανένα, ούτε θα μπορούσε να καθαιρεθεί για τον απλούστατο λόγο, διότι εντάχθηκε στην ΟΟΑΕ ως πρωθιερέας (καθαιρέθηκε αργότερα από ιεροσύνης), ενώ εις επίσκοπο «χειροτονία» και τον τίτλο του «επισκόπου Λβιφ» τον έλαβε πλέον εν σχίσματι τελών. Πολύ περισσότερο, ως αποτέλεσμα της αυτομάτου αποδοχής «εις οίκεϊον αὐτῶν βαθμὸ» όλων των προσώπων, τα οποία συγκροτούσαν εκείνη τη στιγμή τις αντικανονικές ΟΟΑΕ και ΟΟΕΠΚ, η Κωνσταντινούπολη αναγνώρισε τον τίτλο «μητροπολίτη Χερσώνος» του διαβιούντος στο Παρίσι Μιχαήλ Λιαρός[38], ο οποίος αναδείχθηκε «ιεράρχης» της λεγόμενης «Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας». Εν τω μεταξύ η διαδοχή της εις επίσκοπο «χειροτονίας» αυτού του προσώπου ανάγεται στους Έλληνες σχισματικούς παλαιοημερολογίτες.

Οι παράνομες ενέργειες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως για την «άποκατάστασιν εις οίκεϊον βαθμὸν» προσώπων, τα οποία ουδέποτε διέθεταν αυτόν τον βαθμό, αποτιμήθηκαν δεόντως και ιεροκανονικά από σειρά κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες. Κατά τις δηλώσεις του Αγιωτάτου Πατριάρχη Σερβίας Πορφυρίου, «η Εκκλησία είναι Εκκλησία, και η αθέμιτη παρασυναγωγή μπορεί να γίνει Εκκλησία μόνον με τη μετάνοια και την κανονική διαδικασία, αλλά όχι με μονοκονδυλιά οποιουδήποτε»[39]. «Οι αποστατήσαντες από την Εκκλησία και ταυτοχρόνως από ιεροσύνης καθαιρεθέντες δεν μπορούν να αποτελούν υγιή εκκλησιαστικό οργανισμό»[40], δήλωσε η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Πολωνίας.

Όπως δικαίως επισημαίνει ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος στο από 21^{ης} Μαρτίου 2019 Γράμμα προς τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο, «ή διόρθωσις τοῦ Σχίσματος τῶν Μελιτιανῶν καὶ ἡ κατ' οἰκονομίαν ἔνταξις τῶν ἀκύρων ὑπὸ τοῦ Μελιτίου χειροτονηθέντων περιελάμβανεν τὰς ἐξῆς φάσεις: α) μετάνοιαν, β) ἐπίθεσιν χειρὸς ὑπὸ κανονικοῦ Ἐπισκόπου – τοῦ ἐλαχίστου ἀναγκαίου διὰ τὴν ἐπισφράγισιν τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς, γ) εὐχὴν καὶ δ) τελικῶς τὴν εἰρήνευσιν. Πρόκειται περὶ ἀρχῆς ἰσχυοῦσης δι' ἀπάσας τὰς περιπτώσεις ἐπανεντάξεως σχισματικῶν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν...». Επίσης, άτοπη είναι η σύγκριση του

Ουκρανικού σχίσματος με τη διαίρεση που έλαβε χώρα μεταξύ της Υπερορίου Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και της Εκκλησίας εντός Πατρίδας, η οποία υπερκεράστηκε το 2007. Οι ιεράρχες της Υπερορίου Ρωσικής Εκκλησίας ουδέποτε καθαιρέθηκαν από αρχιεροσύνης και όπως δικαίως γράφει ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος στο προαναφερθέν Γράμμα, «δεν υπήρξαν αφορισμοί ούτε αναθεματισμοί και ή αποστολική διαδοχή δέν ήμφισβητήθη», πράγμα που επιβεβαιώνεται από πολλαπλά περιστατικά συλλειτουργίας ιεραρχών πολλών κατά τόπους Εκκλησιών, με ιεράρχες της Υπερορίου Ρωσικής Εκκλησίας, της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως μηδέ εξαιρουμένης.

Είναι δέον επίσης να αναφερθεί η επιχειρηματολογία τής από 15^{ης} Νοεμβρίου 2022 ανακοινώσεως της Αρχιγραμματείας της Ιεράς Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Αλβανίας, όπου τίθεται το ζήτημα του έγκυρου της χειροτονίας του σημερινού «προκαθημένου» της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας από τον αφορισθέντα από την Εκκλησία πρώην μητροπολίτη Φιλάρετο Ντενισένκο: «όταν ό χειροτονών είναι αποκομμένος από την Έκκλησία, καθηρημένος, αναθεματισμένος και άφορισμένος, καθίσταται άνενεργός, δέν μεταδίδει καμία χάρη, (όπως μία ήλεκτρική συσκευή δέν μεταδίδει καμία ένέργεια, όταν είναι αποκομμένη από τήν πηγή του ρεύματος). Ούτε βεβαίως τò μηδέποτε γενόμενον καθίσταται γεγεννημένον, ύπαρκτòν και έγκυρον δια άπλης διοικητικής άποφάσεως. Έδω άκριβώς έγκειται ή άνησυχία για τήν έγκυρότητα τής χειροτονίας του Έπιφανίου από τόν Φιλάρετο».

Είναι απαραίτητο να αναγνωρισθεί ότι οι «ιεράρχες» της λεγόμενης «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας», που δημιουργήθηκε με άπόφαση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου από τις δύο προϋφιστάμενες μη κανονικές δομές της ΟΟΑΕ και ΟΑΕΠΚ, δεν διαθέτουν την κανονική χειροτονία και επομένως δεν είναι επίσκοποι. Οποιοσδήποτε ιεράρχης της κανονικής Εκκλησίας, ο οποίος προχωρεί σε συλλείτουργο με αυτούς, μέσα από αυτό το συλλείτουργο, συμφώνως προς τους εκκλησιαστικούς κανόνες (9^ο της Καρθαγένης, 2^ο και 4^ο της Αντιοχείας, 11^ο και 12^ο Αποστολικό), ο ίδιος προσχωρεί στο σχίσμα και υπόκειται σε αφορισμό. Μη έχοντας ούτε δικαίωμα, αλλά ούτε και επιθυμία να δέχεται σε ευχαριστιακή κοινωνία τέτοιου είδους «ιεράρχες» μετά την αναγνώρισή τους από την Κωνσταντινούπολη η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία στην από 15^{ης} Οκτωβρίου 2018 συνεδρία της Ιεράς Συνόδου αναγκάστηκε να διαπιστώσει την αδυναμία ευχαριστιακής κοινωνίας με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έως ότου ανακαλέσει τις αντικανονικές αποφάσεις του. Με μεταγενέστερες συνοδικές αποφάσεις[41] η αδυναμία της ευχαριστιακής κοινωνίας επεκτάθηκε επίσης και σ' εκείνους τους Προκαθημένους και ιεράρχες των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, οι οποίοι θα αναγνωρίσουν τη νομιμοποίηση του Ουκρανικού σχίσματος και θα προχωρήσουν σε συλλείτουργο με πρόσωπα, τα οποία δεν διαθέτουν κανονική χειροτονία.

Πιστή στο πνεύμα και το γράμμα των ιερών κανόνων η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία και εφεξής θα

ακολουθεί αυστηρά εκείνες τις ιεροκανονικές διατάξεις, οι οποίες απαγορεύουν το συλλεΐτουργο με τους σχισματικούς και τους αυτοχειροτόνητους. Οποιαδήποτε αποστασία από αυτούς τους κανόνες αναποφεύκτως οδηγεί στη διατάραξη της διεκκλησιαστικής ειρήνης και την επιδείνωση του σχίσματος.

4. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί της αποδοχής κληρικών άνευ απολυτηρίου

Ένας άλλος νεωτερισμός του Προκαθημένου Κωνσταντινουπόλεως ήταν η δήλωσή του περί του δικαιώματος, που δήθεν έχει να αποδέχεται κληρικούς οιαδήποτε τοπικών Εκκλησιών άνευ απολυτηρίου από τους οικείους αυτών ιεραρχών. Με επίκληση δήθεν των περί του Θρόνου αυτού «παραδεδομένων» να ενεργεί ακριβώς κατ' αυτόν τον τρόπο ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος «έδέχθη... υπό τό σεπτόν ώμοφόριον Αύτοϋ» τους πέντε πρώην κληρικούς της εκκλησιαστικής επαρχίας Βίλνιους[42] τον Φεβρουάριο και τους δύο κληρικούς της Εξαρχίας Λευκορωσίας τον Απρίλιο, καθώς επίσης και τον *έπανενεχθέντα* «εις τόν όν έφερεν ιερατικόν βαθμόν» κληρικό της εκκλησιαστικής επαρχίας Μόσχας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας τον Ιούνιο του 2023.

Η μετάβαση κληρικών από μια δικαιοδοσία σε άλλη χωρίς την έγκριση των εκκλησιαστικών Αρχών με τη μορφή του απολυτηρίου γράμματος αποτελεί κανονικό παράπτωμα, τόσο εκ μέρους του κληρικού, όσο και εκ μέρους του δεχθέντος αυτόν επισκόπου. Αυτά αναφέρονται ρητώς σε σειρά ιερών κανόνων[43]. Υπό το φως αυτών των κανόνων οι ενέργειες του Πατριάρχη Βαρθολομαίου αποτελούν πράξεις αθετήσεως των ιεροκανονικών θεμελίων του εκκλησιαστικού πολιτεύματος.

Δικαιολογώντας τις ενέργειές του ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δεν επικαλείται κάποιο ιερό κανόνα, αλλά μόνον την ερμηνεία του 17^{ου} και 18^{ου} κανόνα της Πενθέκτης και του 10^{ου} κανόνα της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου (που απαγορεύει την αποδοχή κληρικών άνευ απολυτηρίων) από τον Θεόδωρο Βαλσαμώνα. Σχολιάζοντας το περιεχόμενο του 10^{ου} κανόνα της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου ο Βαλσαμών έγραφε: «Διάφοροι κανόνες κωλύουσι τούς κληρικούς καταλιμπάνειν τὰς παροικίας, έν αίς έκκληρώθησαν και μεταβαίνειν εις έτέρας. Άκολουθως οϋν τούτοις και ό παρών κανών διορίζεται, μηδένα κληρικόν χωρίς τοϋ ίδίου επισκόπου, ήτοι δίχα συστατικής και άπολυτικής γραφής αύτοϋ, ή όρισμοϋ τοϋ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, όπουδήποτε δέχεσθαι, ήτοι λειτουργείν εις οίανδήποτε έκκλησίαν...Από δε τοϋ παρόντος κανόνος σημείωσαι έν ρητῶ, ότι μόνω τῶ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως έφεΐται κληρικούς άλλοτρίους δέχεσθαι, και δίχα άπολυτικής γραφής τοϋ χειροτονήσαντος αυτούς, εάν τέως οϋτοι γραφὰς επιφέρωνται, συνιστώσας ότι χειροτονήθησαν, ή έκκληρώθησαν· όθεν και ένδυνάμως, ως έμοι δοκεΐ, έκχωρήσει ό κατά καιρούς

ἀγιώτατος πατριάρχης, καὶ ὁ χαρτοφύλαξ αὐτοῦ, ἀλλοτρίω κληρικῶ ἱερουργεῖν ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, καὶ δίχα ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν»[44].

Ο Βαλσαμών σε αὐτὴν τὴν ἐρμηνεία πράγματι κάνει ἐξαίρεση ἀπὸ τὴν γενικὴ τάξη γιὰ τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Παρόμοια ἐξαίρεση στὶς ἐρμηνείες τόσο αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων κανόνων, που ἀσχολοῦνται με τὸ θέμα τῆς μετακινήσεως κληρικῶν, δὲν ὑπάρχει σε ἄλλους ἐγκριτοὺς κανονολόγους: Ζωναρά, Ἀριστηνὸ καὶ Ἅγιο Νικόδημο Μίλας. Τὸ μόνον κατανοητὸ κριτήριον ἐξαίρεσεως τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀποδόσεως σε αὐτὸ ἰδιαιτέρου προνομίου μποροῦσε νὰ εἶναι ἡ ἰδιότητα τῆς πρωτεύουσας, τῆς «βασιλευούσης», ἡ ὁποία ἐπομένως ἦταν πόλος ἐλξεως γιὰ κληρικούς, οἱ ὁποῖοι αὐτοβούλως ἐγκατέλειπαν τοὺς ἐπισκόπους τοὺς, ἕνα καθεστῶς, τὸ ὁποῖο ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει προ πολλοῦ ἀπωλέσει. Ἐντούτοις, προκύπτει τὸ ἐρώτημα σχετικὰ με τὸ τι σκεπτόταν ὁ Βαλσαμών γιὰ τὰ ἐδαφικὰ ὅρια τοῦ προαναφερθέντος ἀπὸ τὸν ἴδιον προνομίου. Ὁ ἴδιος ὁ ἐρμηνευτὴς δὲν ἔχει ἀπάντηση σε αὐτὸ τὸ ἐρώτημα.

Φως στὸ ἐν λόγω πρόβλημα ρίχνουν τὰ σχόλια τοῦ Ἰωάννη Ζωναρά στὸν 9^ο καὶ 17^ο κανόνα τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου σχετικὰ με τὶς ἐκκλήτους προσφυγές, που διασαφηνίζουν ὅτι πρόκειται μόνον περὶ τῶν μητροπολιτῶν, που ὑπάγονται στὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως[45]. Κατ' ἀναλογία με αὐτὴν τὴν ὑπόδειξη τοῦ Ζωναρά δύναται κανεὶς νὰ ἰσχυριστῆί ὅτι καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως νὰ δέχεται κληρικούς ἀνεὺ ἀπολυτηρίου, τὸ ὁποῖο επικαλεῖται ὁ Βαλσαμών, ἀφοροῦσε κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἀποκλειστικὰ στους κληρικούς τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Πολὺ περισσότερο ὅτι στὴν ἐρμηνεία τοῦ 17^{ου} κανόνα τῆς Πενθέκτης ὁ Βαλσαμών ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ ἴδιον προνόμιον ἀνήκει στὸν ἐπίσκοπον Καρθαγένης: «Υπέξελέ μοι τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Καρχηδόνος· οὗτοι γὰρ μόνον δύνανται, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀλλοτρίους κληρικούς δέχεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ χειροτονήσαντος αὐτοῦς»[46]. Πράγματι, ὁ 55^{ος} (66^{ος}) κανόνας τῆς Καρθαγένης ἀπένειμε στὸν ἐπίσκοπον Καρθαγένης, ὡς τότε πρώτου τῆς Ἀφρικῆς, τὸ προνόμιον νὰ χειροτονεῖ ἐπίσκοπον στὴν χηρεύουσα ἐπισκοπὴ κληρικούς ἀπὸ ἄλλες ἀφρικανικὲς ἐπαρχίες, χωρὶς νὰ ζητεῖται ὑποχρεωτικὰ γνώμη ἐκείνου τοῦ ἐπισκόπου, στὸν ὁποῖο ὑπαγόταν ὁ ἐν λόγω κληρικός. Ὅμως, καθίσταται ἀπολύτως σαφές ὅτι αὐτὸ τὸ προνόμιον δὲν ἐπεκτεινόταν πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἀφρικῆς. Καθίσταται ἐπομένως ἀρκετὰ σαφές: στὸν Βαλσαμῶνα λόγος γινόταν γιὰ τὸ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, κατ' ἀναλογία με τὸν ἐπίσκοπον Καρθαγένης, ἐπίσης κατέχει διευρυμένα ἐναντι τῶν ἄλλων ἱεραρχῶν δικαιοδοτικὰ δικαιώματα, ἀλλὰ μόνον ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Μολοντούτο πρέπει νὰ ἐνθυμούμαστε ὅτι νομοθετικὴ ἰσχὺ στὴν Ἐκκλησίαν ἔχουν οἱ ἴδιοι οἱ κανόνες καὶ ὄχι οἱ ἐρμηνείες αὐτῶν, ἔστω καὶ οἱ πλέον ἐγκριτεῖς. Ἐνῶ τὸ ἀπευθείας νόημα τῶν κανόνων, στα ὁποῖα ἀναφέρεται ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, διαλαμβάνει ἀκριβῶς τὴν ἀπαγόρευση ἀποδοχῆς ἀλλοτρίων κληρικῶν ἀνεὺ ἀπολυτηρίου ἀπὸ τοὺς οικείους αὐτῶν ἐπισκόπους. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο ἡ Ῥωσικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε θὰ ἀναγνωρίσει τέτοια ἐρμηνεία τῆς

ιεροκανονικής παραδόσεως, που θέλει τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως να έχει υπερόρια δικαιώματα και θα ακολουθήσει απαρεγκλίτως την αρχή της δικαιοδοτικής ισότητας των αυτοκεφάλων Εκκλησιών και των Προκαθημένων αυτών ανεξαρτήτως θέσεων τους στα Ιερά Δίπτυχα. Ενώ οι πράξεις αποδοχής από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στην οικεία αυτού δικαιοδοσία κληρικών από άλλη τοπική Εκκλησία άνευ απολυτηρίων αντιμετωπίζονται από εμάς ως παράπτωμα, το οποίο σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες τιμωρείται με καθαίρεση.

5. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος απονομής αυτοκεφάλου

Ο θεσμός του αυτοκεφάλου διαμορφωνόταν στην Ορθόδοξη Εκκλησία σταδιακά και στη σημερινή του μορφή αποτελεί καρπό μακραίωνης ανάπτυξης.

Στους θρόνους των Ιεροσολύμων, της Ρώμης, της Αλεξανδρείας, της Αντιοχείας, αλλά και της Κωνσταντινουπόλεως ουδείς απένειμε το αυτοκέφαλο: όλες αυτές οι Εκκλησίες αναδείχθηκαν αυτοκέφαλες λόγω των συγκυριών της ιστορικής εξέλιξης της Εκκλησίας κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.

Την μεταγενέστερη εποχή τα αυτοκέφαλα εμφανίζονταν και καταργούνταν για διαφορετικούς λόγους και δεν υπήρχε μια κοινώς αποδεκτή διαδικασία απονομής ή καταργήσεως του αυτοκεφάλου. Η Οικουμενική Σύνοδος μπορούσε να απονέμει το αυτοκέφαλο. Έτσι, λ.χ. η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου έλαβε το Αυτοκέφαλό της με απόφαση της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου το 431 μ.Χ.[47]

Το αυτοκέφαλο μπορούσε να απονέμει και η Μητέρα Εκκλησία, εκ της δικαιοδοσίας της οποίας προέκυπτε μια νέα ανεξάρτητη τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία. Λ.χ. το αυτοκέφαλο της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας τρεις φορές, το 1219, το 1557 και το 1879, απονεμόταν από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο χορηγούσε το αυτοκέφαλο και σε σειρά άλλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, οι οποίες προέκυψαν από τη δικαιοδοσία του.

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει μια υπερχιλιετή ιστορία, που ανάγεται στο 988, όταν η Ρως του Κιέβου βαπτίσθηκε από τον Άγιο Ισαπόστολο Πρίγκιπα Βλαδίμηρο στα ύδατα του Δνειπέρου. Κατά τη διάρκεια αρκετών αιώνων η μια μητρόπολη της Ρωσίας με έδρα πρώτα στο Κίεβο, στη συνέχεια στο Βλαντίμιρ και επιτέλους στη Μόσχα, υπαγόταν στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Όμως

το 1448 η Ρωσική Εκκλησία απέκτησε έμπρακτη ανεξαρτησία αφότου στον μητροπολιτικό θρόνο της Μόσχας, άνευ συγκαταθέσεως του Κωνσταντινουπόλεως, εξελέγη ο Άγιος Ιωάννης. Η εν λόγω απόφαση ήταν αναγκαστική για τη Ρωσική Εκκλησία: ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τη στιγμή εκείνη τελούσε σε ουνία με τη Ρώμη και η Ρωσική Εκκλησία απέρριψε κατηγορηματικά την ουνία.

Το αυτοκέφαλο της Ρωσικής Εκκλησίας δεν αναγνωρίσθηκε απευθείας από την Κωνσταντινούπολη και άλλα Πατριαρχεία της Ανατολής. Εν τούτοις το 1589, με τη συμμετοχή του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμία Β΄ ιδρύθηκε το Πατριαρχείο στη Μόσχα και ο Άγιος Ιώβ προήχθη σε Πατριάρχη. Για την ενέργεια αυτή ο Πατριάρχης Ιερεμίας και οι συνοδοί του, καθώς και οι αρχιερείς και οι αρχιμανδρίτες της Ρωσικής Εκκλησίας υπέγραψαν το «Ίδρυτικόν Γράμμα». Το πατριαρχικό καθεστώς του θρόνου της Μόσχας κατοχυρώθηκε στις Συνόδους των Πατριαρχών της Ανατολής στην Κωνσταντινούπολη το 1590 και το 1593[48].

Αποφάσεις περί απονομής αυτοκεφάλου σε τμήματα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ελήφθησαν κατ' επανάληψιν από την Ιερά Σύνοδο ή Συνόδους της Ιεραρχίας αυτής της Εκκλησίας. Έτσι, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απένειμε το αυτοκέφαλο καθεστώς στις Εκκλησίες Ελλάδος (1850), Σερβίας (1879), Ρουμανίας (1885) και Αλβανίας (1937), οι οποίες υπάγονταν σε αυτό.

Αυτοκέφαλο εκτός των Συνόδων απένειμαν ιστορικά, όχι μόνον το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, αλλά και άλλες Εκκλησίες. Έτσι, τον 5^ο αι. το Πατριαρχείο Αντιοχείας απένειμε το αυτοκέφαλο στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Γεωργίας, ενώ τον 20^ο αιώνα το Πατριαρχείο Μόσχας απένειμε το αυτοκέφαλο στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας (1948), την Ορθόδοξη Εκκλησία της Τσεχοσλοβακίας (1951) και στην Ορθόδοξη Εκκλησία στην Αμερική (1970). Το 2022 αυτοκέφαλο από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας έλαβε η Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία (Αρχιεπισκοπή Αχρίδος).

Ο Αγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας στην από 24^{ης} Ιουνίου 1970 επιστολή προς τον τοποτηρητή του Πατριαρχικού θρόνου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας μητροπολίτη Κρουτίτσας και Κολόμνας Ποιμένα έγραψε: «Είδικοί μόν κανόνες, καθορίζοντες έπακριβώς τά του αυτοκεφάλου, έλλείπουσιν έν τή έκκλησιαστική νομοθεσία... ή χορήγησις αυτού ανάγεται είς την άρμοδιότητα τής καθόλου Έκκλησίας, ήκιστα δυναμένη, ίνα θεωρηθῆ δικαίωμα “πάσης Αυτόκεφάλου Έκκλησίας” ... τής τελικής οὔν και όριστικής άποφάνσεως έπί του αυτοκεφάλου άνηκούσης, κατά τά άνωτέρω, τή άρμοδιότητα τής γενικωτέρας, το σύνολον τών κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών, αντιπροσωπευούσης Συνόδου, και δή της Οίκουμενικής Συνόδου»[49].

Η κατανόηση της τάξεως απονομής του αυτοκεφάλου ως συνοδικής υποθέσεως «συνόλου της Έκκλησίας» τέθηκε ως βάση του σχεδίου κειμένου περί του αυτοκεφάλου και των τρόπων

ανακηρύξεως αυτού, το οποίο εξετάστηκε στη συνεδρίαση της Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικής Επιτροπής το 1993 και στην Δ΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη του 2009.

Η προβλεπόμενη από τον εν λόγω σχέδιο και προκαταρκτικά συμφωνηθείσα τάξη απονομής αυτοκεφάλου προϋποθέτει: α) συγκατάθεση της τοπικής Συνόδου της κυρίαρχης Εκκλησίας-Μητρός ώστε το τμήμα της να λάβει το αυτοκέφαλο, β) εξασφάλιση από τον Οικουμενικό Πατριάρχη της συναινέσεως όλων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, που εκφράζεται διά της ομοφωνίας των Συνόδων αυτών, γ) βάσει της συγκαταθέσεως της Εκκλησίας-Μητρός και της πανορθόδοξου συναινέσεως επίσημη ανακήρυξη του αυτοκεφάλου με την έκδοση του Τόμου, ο οποίος υπογράφεται από τον Οικουμενικό Πατριάρχη, «συμμαρτυρούντων ἐν αὐτῷ διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς τοῦτο προσκαλουμένων ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου». Σχετικά με το τελευταίο σημείο δεν συμφωνήθηκε πλήρως μόνον η τάξη υπογραφής του Τόμου, που δεν μείωνε τη σημασία των συμφωνιών που επιτεύχθηκαν επί των λοιπών σημείων.

Στις Συνάξεις Προκαθημένων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών το 2014 και το 2016 η αντιπροσωπεία του Πατριαρχείου Μόσχας παράλληλα με εκπροσώπους ενίων άλλων αδελφών Εκκλησιών, επέμεινε στην ένταξη του ζητήματος του αυτοκεφάλου στην ημερήσια διάταξη της Συνόδου. Ωστόσο το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ζήτησε από τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες να μην παραπεμφθεί το θέμα του αυτοκεφάλου στη Σύνοδο, της οποίας η σύγκληση προγραμματίστηκε για τον Ιούνιο του 2016. Η Ρωσική Εκκλησία συμφώνησε με την απόσυρση του θέματος αυτού από την ημερήσια διάταξη μόνον αφού ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στις 24 Ιανουαρίου 2016 κατά τη διάρκεια της Συνάξεως των Προκαθημένων διαβεβαίωσε ότι η Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως δεν είχε πρόθεση να προχωρήσει σε οποιεσδήποτε ενέργειες, που αφορούν στην εκκλησιαστική ζωή στην Ουκρανία, ούτε κατά, αλλά ούτε και μετά την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο.

Τώρα κατέστη προφανές ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ήδη από τότε προετοίμαζε την εισπήδηση στην Ουκρανία, γι' αυτό και απέφυγε να συζητήσει το θέμα του αυτοκεφάλου, επιμένοντας να αποσυρθεί από την ημερήσια διάταξη εξαιτίας δήθεν έλλειψης χρόνου για την λεπτομερειακή επεξεργασία του. Στην πραγματικότητα ο Προκαθημένος της Κωνσταντινουπόλεως επιθυμούσε να αποποιηθεί όλες τις προκαταρκτικές συμφωνίες, που είχαν επιτευχθεί προηγουμένως σε πανορθόδοξο επίπεδο, εν ονόματι της ψευδούς θεωρίας ότι το δικαίωμα απονομής αυτοκεφάλου ανήκει μόνον και αποκλειστικά στην Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. Αποτέλεσμα εκείνων των απόψεων κατέστη η έκδοση το 2019 του Τόμου Αυτοκεφαλίας στη λεγόμενη «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας».

Τα πιστά τέκνα της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας δεν αναγνωρίζουν, ούτε θα αναγνωρίσουν

εκείνα τα αυτοκέφαλα, τα οποία η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως δημιουργεί ή θα δημιουργήσει εφεξής μονομερώς, άνευ συγκατάθεσης των άλλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, πολύ περισσότερο, χωρίς την πρωτοβουλία και συγκατάθεση της κυρίαρχης Εκκλησίας. Το θέμα του αυτοκεφάλου χρήζει περαιτέρω συζητήσεως βάσει εκείνων των προκαταρκτικών συμφωνιών, που είχαν επιτευχθεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προπαρασκευής και ειδικότερα στις Επιτροπές και Διασκέψεις του 1993 και του 2009.

6. Η παραβίαση της αρχής της ισότητας των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών

από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

Η Αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία, που απολαμβάνει πλήρη αυτοτέλεια ως προς τη διοίκησή της, δεν εξαρτάται από οποιαδήποτε άλλη τοπική Εκκλησία στην διευθέτηση των εσωτερικών ζητημάτων της. Η Οικουμενική Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί οικογένεια των Αυτοκεφάλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών. Στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία μπορούν να υπάγονται αυτόνομες Εκκλησίες και άλλα εκκλησιαστικά μορφώματα, που απολαμβάνουν διαφορετικό βαθμό αυτοδιοίκησης.

Όλες οι κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες ανεξαρτήτως χρόνου και τρόπου αποκτήσεως του αυτοκεφάλου είναι ισότιμες μεταξύ τους. Κατά το συλλείτουργο οι Προκαθήμενοι και εκπρόσωποι των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών κατατάσσονται σύμφωνα με τη σειρά τους στα Ιερά Δίπτυχα. Εντούτοις, η κατώτερη θέση του Προκαθημένου στα Ιερά Δίπτυχα δεν θέτει τη μία ή άλλη Εκκλησία σε θέση υποταγής έναντι της Εκκλησίας, που καταλαμβάνει ανώτερη θέση.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως επιχειρεί σήμερα να επιβάλει στις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες μια διαφορετική αντίληψη του αυτοκεφάλου. Ισχυρίζεται ότι οιαδήποτε Εκκλησία καθίσταται αυτοκέφαλη αποκλειστικά δυνάμει του Τόμου, που εξέδωσε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως[50], παρόλο που η ιστορία γνωρίζει και άλλους τρόπους απόκτησης αυτοκεφάλου της μιας ή της άλλης τοπικής Εκκλησίας. Ισχυρίζεται ότι δήθεν μόνον στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ανήκει το δικαίωμα παρασκευής και διανομής του Αγίου Μύρου. Ισχυρίζεται ότι δήθεν μόνον από την Κωνσταντινούπολη μπορεί να γίνεται η αγιοκατάταξη.

Αυτό το καινοφανές εκκλησιολογικό δόγμα εφαρμόστηκε πλήρως από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως το 2019 κατά την ίδρυση της λεγόμενης «Ορθοδόξου Εκκλησίας της

Ουκρανίας» (ΟΕΟ), ενός αντικανονικού μορφώματος, που συγκροτήθηκε από δύο ομάδες σχισματικών. Με τα ιδρυτικά νομικά κείμενα τον «Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο χορηγήσεως αυτοκεφάλου ἐκκλησιαστικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν ἐν Οὐκρανίᾳ Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν» (εφεξῆς: Τόμος) και τον «Καταστατικό Χάρτη τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» (εφεξῆς: Καταστατικός Χάρτης) καθιερώθηκε ἓνα εἶδος ελλειμματικοῦ προτύπου δῆθεν αυτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἡ οποία ὁμως τελεί σε ἀπευθείας και πάρα πολύ ἰσχυρά εξάρτηση ἀπὸ το Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐτσι, ἐάν στους Τόμους Ἀυτοκεφαλίας σειρᾶς τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, που ἐκδόθηκαν παλαιότερα, τονίσθηκε ὅτι Κεφαλὴ ὅλων των Ἐκκλησιῶν εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός[51], στον Τόμο της ΟΕΟ αναφέρεται ὅτι «ἡ ἐν Οὐκρανίᾳ Ἀυτοκέφαλος Ἐκκλησία γινώσκει ὡς κεφαλὴν τὸν Ἀγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι καὶ Προκαθήμενοι»[52]. Σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη (παρ. 1), ἡ νεοσύστατη «Ἀυτοκέφαλος Ἐκκλησία», κατὰ το καινοφανές δόγμα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, «εἶναι ἠνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ δι' Αὐτῆς μετὰ πάσης ἄλλης Ὁρθοδόξου Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας». Ὁ Τόμος προσδιορίζει ὅτι «ἡ ἐν Οὐκρανίᾳ Ἀυτοκέφαλος Ἐκκλησία... ἔχει... πρωτίστην ἀποστολὴν» ὄχι μόνον «τὴν τήρησιν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως ἀδιαλωβήτου», ἀλλὰ και «τῆς κανονικῆς ἐνότητος καὶ κοινωνίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου».

Συμφώνως προς το ἴδιο καινοφανές ἐκκλησιολογικὸ δόγμα ὁ Τόμος ἀπαγορεύει ρητῶς στην Ἀυτοκέφαλη Ἐκκλησία «καθιστάναι ἐπισκόπους ἢ πηγνύειν ὑπερόρια θυσιαστήρια», διευκρινίζοντας ὅτι «τῶν ἤδη ὑφισταμένων ὑπαγομένων τούντεῦθεν, κατὰ τὴν τάξιν, τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, τῷ ἔχοντι τὴν κανονικὴν ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῆς Διασπορᾶς». Αὐτὴ ἡ θέση επιβεβαιώνεται ἀπευθείας ἀπὸ τον Καταστατικό Χάρτη: «Οἱ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ Οὐκρανοὶ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ ποιμαίνονται ἐν τοῖς ἐφ' ἐξῆς ὑπὸ τῶν ἐπαρχιούχων Ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου» (Κατ. Χαρ. Α. 3). Επιπλέον, ὁ Τόμος ἰσχυρίζεται ὅτι «περιοριζομένης τῷ ὄντι τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς (τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας - σ.τ.μ.) ἐντὸς τῶν ἐδαφῶν τοῦ οὐκρανικοῦ Κράτους», ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἰδρύει στο ἴδιο ἐδαφος τὴν ἐξαρχία της Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και τα σταυροπήγια αὐτῆς, τονίζοντας «τῶν δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπὶ τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ Ἐξαρχίας καὶ τῶν ἱερῶν Σταυροπηγίων σωζομένων ἀπαραμειώτων». Επιπλέον, ὁ Καταστατικός Χάρτης προειδοποιεῖ για ἀποφυγὴ οποιασδήποτε παρέμβασης στις υποθέσεις των σταυροπηγίων της Κωνσταντινουπόλεως: «Διὰ τὴν δημιουργίαν καὶ ἐπικύρωσιν τοῦ Ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγίου, ἀποφαίνεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης». Οἱ ἐπαρχιούχοι ἀρχιερεῖς δὲν μποροῦν να παρεμβαίνουν στη σύσταση των «Πατριαρχικῶν Σταυροπηγίων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην».

Και τα δύο κείμενα, ὁ Τόμος και ὁ Καταστατικός Χάρτης, ἀναφέρουν ἰδιαίτερως τις δικαστικές

αρμοδιότητες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως: «διατηρουμένου προσέτι καὶ τοῦ δικαιώματος πάντων τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν ἐκκλήτου προσφυγῆς τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχει, κατέχοντι τὴν κανονικὴν εὐθύνην τοῦ λαμβάνειν ἀμετακλήτως ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν κρίσεων δι' ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν» (Τόμος)· «κληρικὸς παντὸς βαθμοῦ, καταδικασθεὶς τελεσιδίκως ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἀρχῆς εἰς οἰανδήποτε ποινὴν, δύναται ὅπως ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου» (Κατ. Χαρ. Ἐκκλητον).

Κατοχυρώνοντας για το μέλλον αυτές τις προφανώς ανισότιμες σχέσεις των δύο «αυτοκεφάλων» Εκκλησιῶν, εκ των οποίων αυτοκέφαλη στην πραγματικότητα αναδεικνύεται μόνον μια, το Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ειδικῶς αναφέρει «τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς, συμφωνοῦντος ἀπαραιτήτως ἐν πᾶσι πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου», ἐνῶ στον Καταστατικὸ Χάρτη καταγράφεται ἡ διάταξη ὅτι: «τοῦ ὁποῖου (του Καταστατικοῦ Χάρτη – σ.τ.μ.) καὶ αὐθεντικὸς ἐρμηνευτὴς τυγχάνει μόνον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης».

Ἡ ανισότητα, ἀκόμη καὶ ἡ ἀπευθείας ὑποταγὴ καταγράφονται καὶ σε ὀρισμένες ἄλλες διατάξεις του Τόμου καὶ του Καταστατικοῦ Χάρτη. Λόγου χάριν «προκειμένου δὲ περὶ μειζόνων ζητημάτων ἐκκλησιαστικῆς, δογματικῆς καὶ κανονικῆς φύσεως» ὁ Προκαθήμενος τῆς ΟΕΟ «δέον ὅπως ἀπευθύνηται πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Ἀγιώτατον Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἐκζητῶν τὴν ἔγκυρον γνώμην καὶ βεβαίαν συναντίληψιν αὐτοῦ» (Τόμος), καὶ σε αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως «παρέχει προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σύμπραξιν ἀνακοινῶν τὰ δέοντα πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ Ἐκκλησίας» (Κατ. Χαρ. Δ', γ'). Το Ἅγιο Μύρο ἡ ΟΕΟ πρέπει να το λαμβάνει ἀπὸ το Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως.

Τοιοτοτρόπως, ὁ Τόμος καὶ ὁ Καταστατικὸς Χάρτης, ἀκολουθώντας τὶς βασικὲς κατευθυντήριες γραμμὲς του καινοφανοῦς ἐκκλησιολογικοῦ δόγματος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, δημιουργοῦν τὸ νομικὸ προηγούμενο κατοχυρώσεως τῆς ανισότητος μεταξύ των αυτοκεφάλων κατὰ τὸπους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν στη διοικητικὴ ἐξουσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Τέτοια ανισότητα δικαίως ἀποτιμάται ἀπὸ πολλοὺς στην Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς προσέγγισιν του παπικοῦ προτύπου ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας[53], τὸ ὁποῖο οὐδέποτε ὑπῆρχε στην Ὀρθοδοξία.

Ἡ Ρωσικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, πιστὴ στη μακραίωνη κανονικὴ παράδοσιν, υπερασπιζόταν καὶ ἐξακολουθεῖ να υπερασπίζεται τὴν ἰσότητα των κατὰ τὸπους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ανεξαρτησίαν τῆς κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὶς ἄλλες τοπικὲς Ἐκκλησίες ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησίν τῆς. Ἡ «κακοποίησιν τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτοκεφάλου»[54], ἡ ὁποία ἐκφράσθηκε στη χορήγησιν του αυτοκεφάλου σε ομάδα Ουκρανῶν σχισματικῶν, ἀπέτελεσε μίαν ἐκ των θλιβερῶν

συνεπειών της αλλοιώσεως της Ιεράς Παραδόσεως, επί της οποίας επί αιώνες ερείδετο η ζωή της Ορθοδόξου Εκκλησίας ως οικογένειας των τοπικών Εκκλησιών, των μη εξαρτημένων η μια από την άλλη ως προς τις υποθέσεις εσωτερικής διοίκησης.

7. Η μονομερής αναθεώρηση από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως πράξεων, που έχουν νομοθεσμική σημασία

Προβάλλοντας αξιώσεις επί των δήθεν υφισταμένων σε αυτό αρμοδιοτήτων στον ορθόδοξο κόσμο το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως δεν διστάζει να αναθεωρήσει μονομερώς ιστορικές πράξεις νομικού χαρακτήρος έναντι των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών και των κανονικών ορίων αυτών. Τέτοιου είδους προσέγγιση έρχεται σε αντίθεση με την ιεροκανονική Παράδοση της Εκκλησίας, αθετώντας ειδικότερα τον 129^ο κανόνα της Καρθαγένης[55] και τον 17^ο κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου[56]. Οι ως άνω κανόνες δεν επιτρέπουν ενδεχόμενο αναθεώρησης των καθιερωμένων εκκλησιαστικών ορίων, τα οποία νωρίτερα δεν είχαν αμφισβητηθεί επί μακρό χρονικό διάστημα.

Παράδειγμα των ενεργειών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, που αθετούν τους εν λόγω εκκλησιαστικούς κανόνες αποτελεί η «έπανενεργοποίησης» του από 7^{ης} Ιουλίου 1923 Τόμου[57] του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου Δ΄, ο οποίος άνευ γνώσεως και συγκαταθέσεως του Πατριάρχη Πασών των Ρωσσιών Αγίου Τύχωνα υπήγαγε στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως την Αυτόνομη Ορθόδοξη Εκκλησία της Εσθονίας, που ήταν τμήμα του Πατριαρχείου Μόσχας. Μετά την αποκατάσταση το 1944 στην Εσθονία της νόμιμης δικαιοδοσίας του Πατριαρχείου Μόσχας λησμονήθηκε ο Τόμος του 1923. Στις 3 Απριλίου 1978 με Πράξη του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου και της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ο Τόμος κηρύχθηκε «άκυρος», ενώ η δράση της Κωνσταντινουπόλεως στην Εσθονία «λήξασα»[58]. Ωστόσο, στις 20 Φεβρουαρίου 1996 η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως υπό την προεδρία του Πατριάρχη Βαρθολομαίου αποφάσισε να επανερμηνεύσει αυτή την απόφαση δηλώνοντας ότι δήθεν το 1978 η «Μήτηρ Έκκλησία... κήρυξε τὸν Τόμον τοῦ 1923 ἀνερέγητον, δηλονότι μὴ δυνάμενον ἰσχύειν ἐκείνον τὸν χρόνον ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Ἑσθονίας, τμήματος οὔσης τότε τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ κατήρησεν ἢ ἠκύρωσεν ταύτην». Τώρα πλέον ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος και η υπ' αυτόν Ιερά Σύνοδος κηρύσσουν «ἐκ νέου ἐνεργὸν τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον τοῦ ἔτους 1923 περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Μητροπόλεως Ἑσθονίας»[59].

Ο αντικανονικός επεκτατισμός του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο έδαφος της Εσθονίας οδήγησε το 1996 στην προσωρινή διακοπή ευχαριστιακής κοινωνίας της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Η κοινωνία αποκαταστάθηκε με κοινές αποφάσεις των Ιερών Συνόδων και των Εκκλησιών στις 16 Μαΐου 1996 με τους όρους των Συμφωνιών της Ζυρίχης, οι οποίοι ουδέποτε εφαρμόστηκαν πλήρως από την πλευρά της Κωνσταντινουπόλεως.

Το 2018 το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μονομερώς ήρε την ισχύ της υπογραφείσης από τον Αγιώτατο Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιο Δ΄ και την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως Πράξη του 1686, η οποία επιβεβαιώνει την υπαγωγή της μητροπόλεως Κιέβου στο Πατριαρχείο Μόσχας. Όπως επισημάνθηκε στην από 15^{ης} Οκτωβρίου 2018 Δήλωση της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας η Πράξη του 1686 δεν μπορεί να αναθεωρηθεί, άλλωστε «θα ήταν δυνατό να ακυρωθεί οιοδήποτε έγγραφο, που ορίζει το κανονικό έδαφος και τη θέση της Τοπικής Εκκλησίας ανεξαρτήτως αρχαιότητας, αυθεντίας και αναγνώρισεως αυτού από το σύνολο της Εκκλησίας».

Το Συνοδικό Γράμμα του 1686 και άλλα επί του θέματος αυτού έγγραφα δεν αναφέρονται καθόλου στον προσωρινό χαρακτήρα παραδόσεως της μητροπόλεως Κιέβου στην ευθύνη του Πατριαρχείου Μόσχας, όπως και δεν καθιερώνουν το ενδεχόμενο άρσεως ισχύος αυτής της Πράξεως.

Το αβάσιμο της άρσεως της ισχύος της Πράξεως του 1686 υπογραμμίζεται από το ότι σε πανορθόδοξο επίπεδο για περισσότερο από τρεις αιώνες ουδείς ήγειρε αμφισβητήσεις για το ότι οι ορθόδοξοι της Ουκρανίας αποτελούν ποίμνιο της Ρωσικής και όχι της Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας[60]. Επιπλέον, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως αποσιωπά το γεγονός ότι η μητρόπολη Κιέβου του 1686, για την επιστροφή της οποίας κάνει λόγο η Κωνσταντινούπολη, αποτελεί το μικρότερο μόλις τμήμα της σύγχρονης Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας, η οποία διαμορφώθηκε περαιτέρω εντός της Αυτοκεφάλου Ρωσικής Εκκλησίας.

Ο 8^{ος} κανόνας της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου[61] απαγορεύει στους επισκόπους να επεκτείνουν την εξουσία τους σε αλλότριους εκκλησιαστικούς κλήρους. Με την ίδρυση «σταυροπηγίου» του στο Κίεβο άνευ συνεννοήσεως με τις κανονικές εκκλησιαστικές Αρχές της Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως εισπήδησε στα όρια μιας άλλης Εκκλησίας, γεγονός που υπόκειται στην καταδίκη του ως άνω κανόνα.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως εργαλειοποίησε την απειλή άρσεως ισχύος παλαιότερων του αποφάσεων, προκειμένου να ασκήσει πίεση στις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες. Λ.χ. ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος στο από 4^{ης} Φεβρουαρίου 2012 Γράμμα του προς τον πρώην Προκαθήμενο της Ορθόδοξου Εκκλησίας Τσεχίας και Σλοβακίας Χριστοφόρο απειλούσε

να άρει το αυτοκέφαλο εκείνης της Εκκλησίας[62].

Είαι απαραίτητο να τονίσουμε ιδιαίτέρως ότι οι προσπάθειες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου να επιβάλει στον ορθόδοξο κόσμο ένα δήθεν ανήκον στον Θρόνο Κωνσταντινουπόλεως δικαίωμα να αίρει μονομερώς μόνον με τη βούλησή του συνοδικές αποφάσεις, όσο παλαιές και να είναι, δεν συνάδει με το κανονικό πολίτευμα της Εκκλησίας και οδηγούν τις διεκκλησιαστικές σχέσεις στην κατάσταση μιας χαοτικής παρανομίας.

8. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας στη Διασπορά

Οι αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας σε όλες τις χώρες της Ορθοδόξου Διασποράς διαμορφώθηκαν τη δεκαετία του '20 του 20^{ού} αι. Παλαιότερα η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως είχε διαφορετικές απόψεις επί του θέματος. Ειδικότερα, αναγνώρισε: α) τη δικαιοδοσία της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας επί της Αμερικής, β) τη διαποίμανση της Ορθοδόξου Διασποράς στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία από το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, γ) την κανονική διαποίμανση από τον μητροπολίτη Αγίας Πετρούπολεως της Ρωσικής Ορθοδόξου Διασποράς στη Δυτική Ευρώπη, δ) το δικαίωμα της Εκκλησίας της Ελλάδος να ποιμαίνει τις ελληνικές ενορίες στη Διασπορά, που κατοχυρώθηκε από την από 18^{ης} Μαρτίου 1908 Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη, η οποία υπογράφηκε από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Γ΄ και τα μέλη της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Εισηγητής της καινοφανούς θεωρίας για την οπωσδήποτε και υποχρεωτική υποταγή όλης της Ορθοδόξου Διασποράς στον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως ήταν ο Πατριάρχης Μελέτιος Δ΄ Μεταξάκης, ο οποίος κατέλαβε τον πατριαρχικό θρόνο Κωνσταντινουπόλεως το διάστημα 1921-1923. Θεμέλιο της θεωρίας του ήταν το δόγμα μετατροπής του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως σε μια παγκόσμια Εκκλησία, η οποία θα είναι οργανωμένη βάσει της αρχής της υπερορίου δικαιοδοσία, τρόπον τινά ένα «Όρθόδοξον Βατικανόν»[63]. Με την από 1^{ης} Μαρτίου 1922 Συνοδική απόφαση παύθηκε η ισχύς του Τόμου του 1908, μάλιστα εάν εκείνο το έγγραφο αφορούσε αποκλειστικά τις ελληνικές ενορίες στη Διασπορά, η νέα απόφαση κήρυξε το δικαίωμα της Κωνσταντινουπόλεως «τῆς άμέσου έποπτείας καί διακυβερνήσεως επί πασῶν άνεξαιρέτως τῶν έξω τῶν όρίων έκάστης επί μέρους Αύτοκεφάλου Έκκλησίας, έν τε Εύρώπη καί Άμερικῆ καί άλλαχού εύρισκομένων Όρθοδόξων παροικιῶν»[64].

Σύμφωνα με τη νέα θεωρία το 1922 δημιουργήθηκαν νέες δομές του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στη Δυτική Ευρώπη, τη Βόρειο και τη Νότιο Αμερική και το 1924 στην Αυστραλία και την Ωκεανία, καθώς και στην Κεντρική Ευρώπη. Η δημιουργία των δομών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως σε άλλες περιοχές της Διασποράς συνεχίσθηκε και τα επόμενα χρόνια. Παράλληλα, η Κωνσταντινούπολη, όπου ήταν δυνατό, παρεμπόδιζε τη δημιουργία ή παλινόρθωση στη Διασπορά δικαιοδοσιών των άλλων τοπικών Εκκλησιών[65].

Οι αξιώσεις της Κωνσταντινουπόλεως επί ολόκληρης της Διασποράς θεμελιώνονται κυρίως στην κατανόηση του 28^{ου} κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, που δεν συμμερίζεται το πλήρωμα της Ορθόδοξου Εκκλησίας και ορίζει: «Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας». Ο εν λόγω κανόνας αναφέρεται σε συγκεκριμένες περιοχές της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, όπου η εξάπλωση του χριστιανισμού οφειλόταν στις ιεραποστολικές προσπάθειες της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Η σύγχρονη δε Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, επικαλούμενη τον προαναφερθέντα κανόνα, προβάλλει αξιώσεις εφ' όλης γενικότερα της Ορθόδοξου Διασποράς, συμπεριλαμβανομένης της Νοτίου και Βορείου Αμερικής, της Δυτικής Ευρώπης, της Ασίας, της Αυστραλίας και της Ωκεανίας. Σ' εκείνες τις περιοχές μπορεί δήθεν να υπάρχει μόνον η δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, ενώ οι άλλες τοπικές Εκκλησίες υφίστανται εκεί παρανόμως. Πολύ περισσότερο, εάν λ.χ. ένας επίσκοπος ή κληρικός οιασδήποτε τοπικής Εκκλησίας, ο οποίος υπηρετεί στη Διασπορά, επιθυμήσει να ενταχθεί στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, δεν χρειάζεται δήθεν το απολυτήριο, διότι εκ των πραγμάτων και μέχρι την ένταξή του ήταν επίσκοπος ή κληρικός του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ακόμη και ένα δεν το συνειδητοποιούσε ο ίδιος[66].

Οι αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επεκτείνονται και σε τέτοιες χώρες, όπου δεν υπάρχουν και ουδέποτε υπήρχαν δομές αυτού του Πατριαρχείου και όπου ουδέποτε δραστηριοποιήθηκαν ιεραπόστολοι από την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, λ.χ. την Ιαπωνία και την Κίνα.

Η ανάπτυξη της Ορθοδοξίας στην Ιαπωνία, όπως είναι γνωστό, οφείλεται αποκλειστικά στους αγώνες του Αγίου και Ισαποστόλου Νικολάου της Ιαπωνίας και άλλων διακεκριμένων ιεραποστόλων της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας. Το 1970 το Πατριαρχείο Μόσχας απένειμε καθεστώς αυτονομίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ιαπωνίας, όμως η Κωνσταντινούπολη όχι μόνον δεν αναγνώρισε εκείνη την πράξη, αλλά και προέβαλε δικαιώματά του επί εκείνου του εδάφους, ώστε

το 1971 ο Τοποτηρητής του Πατριαρχικού Θρόνου Μόσχας μητροπολίτης Ποιμίν (μετέπειτα Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών) στο Γράμμα προς τον Πατριάρχη Αθηναγόρα επεσήμανε την «αντίθεση επί της αρχής της σχετικής ενέργειας της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου με το ορθόδοξο κανονικό δίκαιο και την πρακτική των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών»[67]. Ωστόσο, το 2004 το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απέδωσε στον υπ' αυτόν μητροπολίτη Κορέας τον τίτλο «έξάρχου της Ιαπωνίας», παρά την πλήρη έλλειψη δικού του ποιμνίου στη χώρα αυτή.

Με τη θεωρία περί του αποκλειστικού δικαιώματος του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στη διαποίμανση της Ορθοδόξου Διασποράς συνδέεται και η απόφαση της Συνόδου της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως να εντάξει τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας στα όρια της ιεράς μητροπόλεως Χονγκ Κονγκ (τόσο το 1996, κατά την ίδρυσή της, όσο και το 2008 κατά την απόσπαση από αυτή της ιεράς μητροπόλεως Σιγκαπούρης), παρά την παρούσα ήδη στο έδαφος της Κίνας Αυτονόμου Ορθοδόξου Εκκλησίας υπό τη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Μόσχας. Η Ιερά Σύνοδος της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας δήλωσε στις 15 Απριλίου 2008: «Οι μακραίωνοι πνευματικοί δεσμοί της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας με την Κίνα, όπου με τους κόπους της ανηγέρθησαν δεκάδες ορθόδοξοι ναοί, μεταφράσθηκαν στην κινεζική γλώσσα ιερά και λειτουργικά βιβλία, διαπαιδαγωγήθηκαν στην ορθόδοξη ευσέβεια πιστοί μέχρι θανάτου μάρτυρες του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, υποχρεώνουν σήμερα την Ιερά Σύνοδο να προχωρήσει στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του θεοσώστου ποιμνίου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κίνας, το οποίο αποδυναμώθηκε με τις βαριές δοκιμασίες, που υπέστη, και να καταδείξει το άδικο και κανονικά αθέμιτο της αποφάσεως του θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, η οποία πλήττει την *εἰρήνην καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν*»[68].

Είναι απολύτως αδύνατο να συμφωνήσει κανείς με τις αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος της διαποιμάνσεως των ορθοδόξων χριστιανών της Διασποράς. Καμία τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν κατέχει ιδιαίτερα, αποκλειστικά και παμπεριεκτικά δικαιοδοτικά δικαιώματα εφ' όλης της Ορθοδόξου Διασποράς. Τουναντίον, κάθε τοπική Εκκλησία έχει απευθείας ποιμαντική ευθύνη των τέκνων αυτής, των ευρισκομένων στη Διασπορά, εάν τελούν εκτός των κανονικών ορίων των άλλων τοπικών Εκκλησιών. Σύμφωνα με τον 99^ο κανόνα της Καρθαγένης, «οἱ ἐπίσκοποι... οἵτινες δήποτε πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψουσι τοὺς λαοὺς, οὓς εἶχον αὐτοί, τούτους κατέχειν ὀφείλουσι».

Η καινοφανής διδασκαλία της Κωνσταντινουπόλεως περί των αποκλειστικών αυτής δικαιωμάτων στη Διασπορά αποδείχθηκε πηγή συγκρούσεων εντός της Εκκλησίας του Χριστού. Γι' αυτόν τον λόγο από την αρχή στο πλαίσιο της προπαρασκευής της Πανορθόδοξου Συνόδου στον κατάλογο των θεμάτων εντάχθηκε και το θέμα της Διασποράς. Η Δ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη το 2009 αποφάσισε την ίδρυση σε κάθε περιοχή των χωρών της Διασποράς των Επισκοπικών

Συνελεύσεων «πάντων τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες θά ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται εἰς τὰς κανονικὰς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον»[69]. Οἱ Συνελεύσεις θὰ πρέπει νὰ προεδρεύονται ἀπό τὸν πρῶτον ἐκ τῶν στὴν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως υπαγομένων ἀρχιερέων, ἐάν λείπει αὐτός τότε ὁ πρεσβύτερος ἐκ τῶν ἱεραρχῶν τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν σύμφωνα με τὴν τάξη τῶν Διπτύχων.

Ἡ Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζε τὶς Ἐπισκοπικὲς Συνελεύσεις στὴ Διασπορά ὡς συμβουλευτικὰ ὄργανα, που καλοῦνταν νὰ συντονίζουν τὶς ἐνέργειες τῶν ἱεραρχῶν ἀπὸ διάφορες κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες χωρὶς νὰ μειωθεῖ με οἰονδήποτε τρόπο ἡ αὐτοτέλειά τους[70]. Ὅμως γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη ἡ δημιουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἦταν ἓνα βήμα γιὰ τὴ σταδιακὴ κατάργηση τῆς παρουσίας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν στὴ Διασπορά. Σὲ μεγάλο ἀριθμὸ χωρῶν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀνέλαβαν τὴ λειτουργία τῆς εκπροσώπησης ὅλων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐνώπιον τοῦ κράτους, προχωροῦν σὲ δημόσιες δηλώσεις ἐξ ὀνόματός τους, ὄχι σπάνια χωρὶς νὰ εξασφαλίσουν πρῶτα τὴν συγκατάθεσή τους.

9. Συμπέρασμα

Οἱ ιδέες τοῦ νέου ἐκκλησιολογικοῦ δόγματος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐρχονται σὲ προφανὴ ἀντίθεση με τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση καὶ τὶς ἱεροκανονικὲς διατάξεις, με ἀποτέλεσμα τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως νὰ ἀναγκάζεται νὰ θέσει αὐτὴ τὴν ἴδια Παράδοση ὑπὸ ἀμφισβήτηση καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἀναθεώρησή της. Ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δήλωσε: «Πρέπει εμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι νὰ κάνουμε μὴ αὐτοκριτικὴ καὶ νὰ ἐπανεξετάσουμε τὴν ἐκκλησιολογία μας, ἐάν δὲν θέλουμε νὰ γίνουμε μὴ ὁμοσπονδία ἐκκλησιῶν προτεσταντικοῦ τύπου»[71]. Γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ αὐτὴ ἡ προφανῶς ἐπινοημένη ἀπειλή, εἶναι ἀπαραίτητο, κατὰ τὰ λεγόμενά του, νὰ ἀναγνωριστεῖ ἐπείγοντως ὅτι «στὴ μὴ ἀδιαίρετη Οἰκουμενικὴ Ὁρθόδοξία ὑπάρχει ἓνας “Πρῶτος”, ὄχι μόνο τιμῆς ἐνεκα, ἀλλὰ ἓνας “Πρῶτος” με εἰδικὲς εὐθύνες καὶ κανονικὲς ἀρμοδιότητες που ἔταξαν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι»[72].

Καταδικάζουμε καὶ δὲν ἀποδεχόμεθα τὶς θεωρητικὲς διατάξεις τοῦ καινοφανοῦς ἐκκλησιολογικοῦ δόγματος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς καὶ τὶς πρακτικὲς, ἀδίκες καὶ παράνομες ἐνέργειες, που ἐπιχειρήθηκαν προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθεῖ τὸ ἐν λόγῳ δόγμα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Αὐτὲς οἱ διατάξεις καὶ ἐνέργειες δὲν συνάδουν με τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση, καταλύουν τὰ κανονικὰ θέσπια τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας καὶ πλήττουν βαρύτερα τὴν ἐνότητα τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Αναπέμποντας προσευχή *ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι ἐν ἐνότητι καὶ Ὁρθοδοξίᾳ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησία, τὴν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ οὖσαν*, εμεῖς οἱ αρχιερεῖς τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιᾶς, καλούμε τοὺς Ἀγιωτάτους καὶ Μακαριωτάτους Προκαθημένους τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, τοὺς ἀδελφούς Ὁρθοδόξους ιεράρχες, τοὺς θεοφιλεῖς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, τοὺς ἐντιμοὺς μονάζοντες καὶ εὐσεβεῖς λαϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι στο σύνολό τους συγκροτοῦν τὸ Πλήρωμα τῆς Οἰκουμενικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιᾶς, νὰ ἐπιδοθῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐνθερμῇ προσευχῇ πρὸς τὸν Κύριο Ἰησοῦ, τὴν μόνη γνήσια Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησιᾶς Αὐτοῦ, γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ τὰ δισταμένα ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς, με τὴ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, νὰ ἐκδιώξῃ ὅλες τὶς αἵρέσεις καὶ τὰ σχίσματα ἀπὸ τῆς μάνδρας τῆς Ἁγίας Ὁρθοδοξίας, νὰ καταργήσῃ τὴν ἐχθρὰ καὶ νὰ καταισχύνην κάθε ἀδικία, προκειμένου *ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ* νὰ δοξάζεται ἐν τῇ Μία, Ἁγία, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ πανάγιο Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

---

[1] Βλ. «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐν τῇ Λιθουανίᾳ» ἐν τῇ ιστοσελίδᾳ «Φῶς Φαναρίου» (<https://fosfanariou.gr/index.php/2023/03/21/to-ecun-patriarxeio-stin-lithouania/>)

[2] *Κυπριανὸς Καρθαγένης, ἱερομάρτυς*. Περὶ ἐνότητος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησιᾶς.

[3] *Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, ἱερομάρτυς*. Πρὸς Σμυρναίους Ἐπιστολὴ VIII, 2.

[4] *Εἰρηναῖος Λουγδούνου, ἱερομάρτυς*. Κατὰ αἵρέσεων II, XXIV, 1.

[5] Ἡ θέση τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας περὶ τοῦ πρωτείου ἐντὸς τῆς Ἐκκλησιᾶς ἐν παγκόσμιῳ ἐπίπεδο, παρ. 2 (3).

[6] Ἀρχιμανδρίτης Παντελεήμων Μανουσάκης, καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (ΗΠΑ): *Manoussakis, John Panteleimon*. Primacy and Ecclesiology: The State of the Question // *Orthodox Constructions of the West*. Ed. by G.E. Demacopoulos and A. Papanikolaou. New York: Fordham University Press, 2013. P. 229, 232.

[7] *Ἐλπιδοφόρου Λαμπριανίδου Μητροπολίτου Προύσης Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ*

A.Π.Θ. Primus sine paribus. Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας//
<https://ec-patr.org/primus-sine-paribus-pantisis-e-s-t-per-proteioy/>

[8] Αυτόθι: «Παλαιόθεν καὶ συστηματικῶς ἡ Ἐκκλησία ἐξέλαβε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς ὡς τὸν Πρῶτον («ἡ μοναρχία τοῦ Πατρὸς») τῆς κοινωνίας τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐὰν γένηται ἀποδεκτὴ ἡ λογικὴ τῆς ὑπὸ κρίσιν καινοτομίας τῆς Ἐκκλησίας Μόσχας, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ἢ ἀναρχος αἰτία τῆς θεότητος καὶ τῆς πατρότητος... ἀλλ' ὅτι γίνεται ἀποδέκτης τοῦ «πρωτείου» του. Ὅμως, πόθεν; Ἀπὸ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος;».

[9] Κήρυγμα του Αρχιεπισκόπου Αμερικής Ελπιδοφόρου στην επισκοπικὴ ἐκκλησία του Ἁγίου Βαρθολομαίου Νέας Υόρκης, 10 Ιουνίου 2023 // **<https://www.orthodoxtimes.gr/archiepiskopos-amerikis-o-oikoumenikos-patriarchis-einai-pnevmatikos-pa...>**

[10] «Εἶναι ἀδιανόητο μία τοπικὴ Ἐκκλησία καὶ μάλιστα μία Ἐκκλησία που ἔλαβε αὐτὸ που εἶναι ἀπὸ τις πρωτοβουλίες καὶ τις ἐνέργειες του Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, νὰ διακόψει τὴν κοινωνία της μαζί του, καθότι ἀπὸ αὐτὸ ἔλκει τὴν κανονικότητα της ὑπαρξῆς της» (*Ἀμφιλοχίος, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως*. Ἀρνούμενος τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀρνεῖσαι τὴν πηγὴ τῆς ὑπαρξῆς σου //

<https://orthodoxia.info/news/%CE%B1%CF%81%CE%BD%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%...>

[11] «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο... ἔχει κανονικὴ δικαιοδοσία καὶ ὅλα τα ἀποστολικά προνόμια ἐπωμιζόμενη τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἐνότητος καὶ τῆς κοινωνίας των κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν» (Ἐναρκτήριο ομιλία τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στὴ Σύναξη Ἱεραρχῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως τὴν 1^η Σεπτεμβρίου 2018).

[12] *Ἐλπιδοφόρου Λαμπριανίδου Μητροπολίτου Προύσης Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Primus sine paribus. Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.*

[13] Ομιλία τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στὸ σεμινάριο «Ἀντίδραση ἐκκλησιῶν καὶ θρησκευτικῶν κοινοτήτων στὸν πόλεμο καὶ τὴ σύγκρουση», Βίλλιους, 22 Μαρτίου 2023 // **<https://orthodoxia.info/news/antidراسi-ekklision-thriskeytiko/>**.

[14] Εναρκτήριο ομιλία του Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στη Σύναξη Ιεραρχών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως την 1^η Σεπτεμβρίου 2018.

[15] Αυτόθι.

[16] «In that manner, whoever threatens to break Eucharistic Communion with the Ecumenical Patriarchate is engaging in a self-depriving act that cuts himself off from the trunk of the tree of the Orthodox Church». Ομιλία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου κατά τον Μ. Εσπερινό στον ιερό ναό του Αγίου Ανδρέα Κιέβου στις 21 Αυγούστου 2021 // <https://ec-patr.org/%e1%bd%81%ce%bc%ce%b9%ce%bb%ce%af%ce%b1-%cf%84%e1%bf%86%cf%82-%ce%b1-%ce%b8-%cf%...>

[17] Η από 20^{ης} Φεβρουαρίου 2019 Επιστολή του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιος.

[18] Ομιλία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου κατά την ανακήρυξή του σε Επίτιμο Διδάκτορα του Εθνικού Πανεπιστημίου Kyiv-Mohyla Academy (Κίεβο, 22 Αυγ. 2021) // <https://ec-patr.org/%ce%bf%ce%bc%ce%b9%ce%bb%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%bf%cf%85-%cf%80%ce%b1%ce%bd%ce%b1...>

[19] *Jannis Spiteris*. *La Critica Bizantina del Primato Romano nel secolo XII*. Roma, 1979 (Or. Chr. Ap. 208). P. 325-326.

[20] *Γ. Καρμίρη*. *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεία...* Graz, 1968. Τ. ΙΙ. σ. 560 (640).

[21] *Γ. Καρμίρη*. *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεία...* σ. 927-930 (1007-1010).

[22] *Γ. Καρμίρη*. *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεία...* σ. 939-940 (1025-1026).

[23] «Δεν μπορεί άνθρωπος να είναι κεφαλή της Εκκλησίας του Χριστού... Η διδασκαλία περί του

αναπόφευκτου της παρουσίας μιας ορατής κεφαλής όλης της Εκκλησίας του Χριστού εμφανίσθηκε εξαιτίας της μεγάλης εκπτώσεως της πίστεως στην ορατή κεφαλή της Εκκλησίας, δηλαδή στον Κύριο Ιησού Χριστό και στο ότι παραμένει και ενεργεί μέσα στην Εκκλησία, καθώς επίσης και εξαιτίας της ψύχρανση της αγάπης έναντί Του» (επίσκοπος Πράγας Γκοράζντ, ιερομάρτυς. 1168 ερωταποκρίσεις για την ορθόδοξη πίστη. 343, 388).

[24] Πρακτικά της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας υπ' αριθμ. 60, από 23^{ης}-24^{ης} Σεπτεμβρίου 2021.

[25] Χωρίο από την από 11^{ης} Οκτωβρίου 2018 απόφαση της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως για την αποδοχή σε κοινωνία του Φιλαρέτου Ντενισένκο και του Μακαρίου Μαλέτιτς // <https://ec-patr.org/nakoinothen-11-10-2018/>.

[26] «Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκείον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν, γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτείσθω· εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, κανονικοῖς ἐπιτιμίαις ὑποκείσθω. Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίῃ, καταλαμβάνετω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω» (ἐκ τοῦ 9^{ου} κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

[27] Ερμηνεία του 17^{ου} κανόνα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής: Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἀγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἱερῶν καὶ Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἀγίων Πατέρων. Ἀθήνησι., 1852. Τ. 2. σ. 260.

[28] Πηδάλιον. Ερμηνεία του 9^{ου} κανόνα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου. Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηὸς, τῆς Μίας Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας. Ἐν Ἀθήναις, 1886. σ. 162.

[29] Εγκύκλιος της μιας αγίας καθολικής και αποστολικῆς εκκλησίας επιστολή προς τους απανταχού ορθοδόξους. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1848. (§ 14)

[30] Παράλληλως οι μετανοούντες για το σχίσμα έβγαλαν δημοσίως τα ιερά εγκόλπια που είναι διακριτικά της αρχιεροσύνης.

[31] Παρά τη μεγάλη σημασία της Συνάξεως του 1998 στη Σόφια, πρέπει να επισημανθεί ότι η θέση του προεδρεύοντος σ' εκείνη Πατριάρχη Βαρθολομαίου δεν διακρινόταν για το άμεμπτο εκ της ιεροκανονικής απόψεως. Ο προεδρεύων επέμεινε στην «κατ' άκραν οικονομίαν» αποδοχή στην κοινωνία «ιεραρχών», οι οποίοι χειροτονήθηκαν μέσα στο σχίσμα από τα πρόσωπα, τα οποία καθαιρέθηκαν και αφορίσθηκαν από την Εκκλησία, ενώ η πλειονότητα των συνέδρων τάχθηκαν υπέρ της αποδοχής αυτών μέσω της κανονικής χειροτονίας. Αυτή η θέση αποτυπώθηκε στην ιδιαίτερη γνώμη της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας σχετικά με τις αποφάσεις της Συνάξεως Προκαθημένων και ιεραρχών των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών στη Σόφια.

[32] Βλ. τον 5^ο κανόνα της Σαρδικής.

[33] 14^{ος} κανόνας της Σαρδικής: «Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῆ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν», 29^{ος} (38) κανόνας της Καρθαγένης: «Ὁμοίως ἤρесе συμπάση τῇ συνόδῳ, ἵνα, ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἰοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέται κριθῆ» κ.ά.

[34] 15^{ος} κανόνας της Αντιοχείας: «Εἴ τις ἐπίσκοπος...κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψῆφον, τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν», 105^{ος} (118) κανόνας της Καρθαγένης: «Ὅστισδήποτε μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ περαματικά πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑφερπύσει, τὴν ζημίαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται». Ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐν Ἀφρικῇ συνόδου πρὸς Κελεστίνον τὸν πάπαν, τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐπίσκοπον: «Μὴ οὖν οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἀναρτηθέντες παρὰ τῆς σῆς ἀγίωσύνης, σπουδαίως, καὶ καθὼς μὴ χρή, φανῶσιν ἀποκαθιστάμενοι τῇ κοινωνίᾳ...ἀτιναδήποτε πράγματα ἀναφυῶσι, ταῦτα ἐν τοῖς ἰδίοις ὀφείλιν περατοῦσθαι τόποις».

[35] Γράμμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσίων Κύριλλο υπ' αριθμ. 1119 και ημερομ. 24^{ης} Δεκεμβρίου 2018.

[36] Ανακοινωθέν της Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως (17 Φεβρουαρίου 2023) για την έκκλητο προσφυγή των κληρικών από τη Λιθουανία.

[37] Ανακοινωθέν για τις εργασίες της Αγίας και Ιεράς Συνόδου (28 Ιουνίου 2023).

[38] Πέθανε το 2022.

[39] *Πατριάρχης Σερβίας Πορφύριος*. Έκκληση εξαιτίας της κρατικής τρομοκρατίας κατά της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. 28 Μαρτίου 2023.

[40] Ανακοίνωση της Γραμματείας της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Πολωνίας. 2 Απριλίου 2019.

[41] Τα υπ' αριθμ. 125 από 17^{ης} Οκτωβρίου 2019, 151 από 26^{ης} Δεκεμβρίου 2019 και 77 από 20^{ης} Νοεμβρίου 2020 Πρακτικά της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

[42] Προκαταρκτικά αυτοί οι πρώην κληρικοί, οι οποίοι καθαιρέθηκαν από ιεροσύνης από το εκκλησιαστικό δικαστήριο, «ἀπεκατεστάθησαν» στον οικείο αυτών βαθμό από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως (βλ. ανωτέρω, παράρτημα 2).

[43] Βλ. τον 12^ο, 15^ο, 32^ο, 33^ο Αποστολικό κανόνα, τον 15^ο, 16^ο κανόνα της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου, τον 5^ο, 6^ο, 10^ο, 11^ο, 13^ο, 20^ο, 23^ο κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, τον 17^ο, 18^ο κανόνα της Πενθέκτης, τον 10^ο κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, τον 3^ο, 6^ο κανόνα της Αντιοχείας, τον 20^ο, 23^ο (32^ο), 105^ο (118^ο), 106^ο (119^ο-120^ο) κανόνα της Καρθαγένης.

[44] Ερμηνεία του 10^{ου} κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου. *Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής*: Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἀγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἱερῶν καὶ Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἀγίων Πατέρων. Ἀθήνησι., 1852. Τ. 2. σ. 589.

[45] Βλ. ανωτέρω, παράρτημα 2.

[46] Ερμηνεία του 17^{ου} κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου. Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής: Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἱερῶν καὶ Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων. Ἀθήνησι., 1852. Τ. 2. σ. 344.

[47] «Ἐξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον, προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι» (8^{ος} κανόνας της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου).

[48] Η Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως του 1593 ὄρισε τον Προκαθήμενο της Ρωσικής Εκκλησίας «ἀδελφόν τε εἶναι καὶ λέγεσθαι τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν μετὰ ταύτης τῆς ἐπωνυμίας, ὁμοταγῆ καὶ σύνθρονον, ἴσον τε τῇ τάξει καὶ τῇ ἀξίᾳ, ἐπιγράφεσθαι τε καὶ ὑπογράφεσθαι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, Πατριάρχης Μοσκόβου καὶ πάσης Ἑρσσίας καὶ τῶν ὑπερβορείων μερῶν» (Πρᾶξις Συνοδική του 1593).

[49] Το υπ' αριθμ. 583 ἀπὸ 24^{ης} Ιουνίου 1970 Γράμμα του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρα στον Τοποτηρητὴ του Πατριαρχικοῦ θρόνου Μόσχας της Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Εκκλησίας μητροπολίτη Κρουτίτσης καὶ Κολόμνης Ποιμένα.

[50] Συνέντευξη του μητροπολίτη Προύσης Ἐπιδοφόρου Λαμπруνιάδη στο Ἀθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορεῖο Εἰδήσεων, Ιούλιος 2018.

[51] Πρβλ. Τόμο Ἀυτοκεφαλίας της Ὀρθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας του 1879: «...ἀπεφηνάμεθα ἵνα ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας... κεφαλὴν ἔχουσα, ὡς καὶ ἅπασα ἡ ὀρθόδοξος καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, τὸν θεάνθρωπον Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος».

[52] Σε αὐτὸ το σημεῖο του Τόμου ἀσκήθηκε κριτικὴ στην ἀπὸ 15^{ης} Νοεμβρίου 2022 Ἀνακοίνωση της Ἀρχιεπισκοπῆς της Ἱερᾶς Συνόδου της Ὀρθοδόξου Εκκλησίας της Ἀλβανίας. Στο κείμενο της

Εκκλησίας της Αλβανίας αναφέρεται ότι στον Τόμο της δεν εμπεριέχεται θέση περί αναγνώρισεως ως κεφαλής του Οικουμενικού Θρόνου, ενώ η ίδια η Εκκλησία της Αλβανίας αποκαλείται «άδελφή», ενώ η ΟΕΟ στον δικό της Τόμο αποκαλείται «θυγατέρα». Ιεράρχης της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Βουλγαρίας γράφει επί του θέματος: «Εννοείται όχι κάποια συμβολική πρωτοκαθεδρία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ή κεφαλής με την έννοια του πρώτου μεταξύ ίσων. Στον Τόμο το ζήτημα της κεφαλής συνδέεται με αποκλειστικές αρμοδιότητες του Προκαθημένου Κωνσταντινουπόλεως επί ολόκληρης της Ορθοδόξου Εκκλησίας... Μέσα από τις διατάξεις του Τόμου επιχειρείται η απόδοση πανορθόξου ιεροκανονικής ισχύος στις αντικανονικές ενέργειες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο Ουκρανικό ζήτημα και τις δηλωθείσες αρμοδιότητες υπερορίου δικαιοδοσίας στο κανονικό έδαφος των κατά τόπους Αυτοκεφάλων Εκκλησιών» (*Даниил, митрополит Видинский. За единство Церкви (Δανιήλ, μητροπολίτη Βίντο. Για την ενότητα της Εκκλησίας)*). Μ.: Познание, 2021. σσ. 25, 38).

[53] «α) Δυστυχώς, ο Οικουμενικός Πατριάρχης στην περίπτωση του Ουκρανικού αυτοκεφάλου αρνείται τον αναγνωρισμένο από την παράδοση συντονιστικό Του ρόλο και την έκφραση και υλοποίηση συνοδικών αποφάσεων των τοπικών Όρθοδόξων Έκκλησιών, γι' αυτό και αρνείται να συγκαλέσει Πανορθόδοξη Σύνοδο ή Σύνοδο Προκαθημένων. β) Αντίθετα, όπως ο πάπας: i) ενεργεί υπερορίως, σε ξένη δικαιοδοσία, ή οποία υπάγεται στην Έκκλησία της Ρωσίας, όπως ο Ίδιος μέχρι πρόσφατα αναγνώριζε, ii) αποφασίζει κυριαρχικά και ανεξάρτητα ή και αντίθετα με τη γνώμη όχι μόνο της ίδιας της Έκκλησίας της Ουκρανίας αλλά και των κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών, iii) ισχυρίζεται ότι οι λοιποί ανά τον κόσμο Όρθόδοξοι επίσκοποι υποχρεούνται να αποδεχθούν την όποια απόφασή Του, iv) θεωρεί ότι ή απόφασή Του δεν χρήζει έγκρίσεως από τις άλλες Έκκλησίες, αλλά ούτε προσβάλλεται ούτε αναιρείται» (από την Ανοικτή προς την Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος επιστολή για το Ουκρανικό, που δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο 2019). «Ενώπιόν μας η επιθυμία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως... να οικειοποιηθεί αρμοδιότητες, οι οποίες ουδέποτε απονεμήθηκαν σε κανένα εκ των επισκόπων της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Δυστυχώς, τούτο υπενθυμίζει τις θλιβερές προσπάθειες του επισκόπου της Ρώμης να σφετερισθεί την εξουσία εντός της Εκκλησίας. Είναι πασίγνωστο σε τι οδήγησε» (*Даниил, митрополит Видинский. За единство Церкви / Δανιήλ, μητροπολίτης Βίντο. Για την ενότητα της Εκκλησίας. σ. 27*).

[54] Έκφραση του μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρου από την ομιλία του στο συνέδριο στη Μόσχα στις 16 Σεπτεμβρίου 2021. Βλ.: *Мировое Православие: первенство и соборность в свете православного вероучения*. Μ: Познание, 2023. σ. 268.

[55] « Όμοίως ήρρεσεν, ίνα, εάν τις...τόπον τινά πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα μεταστρέψη, καὶ τοῦτον ἐπὶ τριετίαν μηδενὸς ἀναζητοῦντος κατάσχη, τοῦ λοιποῦ παρ' αὐτοῦ μὴ ἀναζητηθῆ, ἐὰν μέντοι

ἐντὸς τῆς αὐτῆς τριετίας ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος ὁ ὀφειλῶν ἀναζητῆσαι, καὶ ἠσύχασεν».

[56] «Τὰς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες ὠκονόμησαν».

[57] Πατριαρχικός καὶ Συνοδικός Τόμος. Περί τῆς Ὁρθοδόξου Μητροπόλεως Ἑσθονίας // http://users.sch.gr/markmarkou/1901_1930/1923/tomos_est_1923.htm.

[58] Ἡ ἀπὸ 3^{ης} Ἀπριλίου 1978 Πράξις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου καὶ τῆς Ἱεράς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως περὶ παύσεως τῆς ἰσχύος τοῦ ἀπὸ 1923 Τόμου τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου Δ΄ // Православие в Эстонии. σσ. 207-208. Το ἀπὸ 3^{ης} Μαΐου 1978 Γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου πρὸς τὸν μητροπολίτη Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας Παύλο // Православие в Эстонии. σσ. 208-209.

[59] Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως γιὰ τὴν ἐπανενεργοποίηση τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1923 σχετικὰ μετὰ τὴν Ὁρθόδοξη μητρόπολη τῆς Ἑσθονίας // Православие в Эстонии. σσ. 314-317.

[60] Βλ. *Μητροπολίτου Κύκκου καὶ Τηλλυρίας Νικηφόρου*. Το σύγχρονο ουκρανικὸ ζήτημα καὶ ἡ κατὰ τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς κανόνες ἐπίλυσή του. Κέντρο Μελετῶν Ἱεράς Μονῆς Κύκκου. Λευκωσία, 2020. σ. 35. Ἐδῶ παρατίθενται πολλὲς μαρτυρίες τέτοιας ἀναγνωρίσεως καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως (σσ. 35-45).

[61] «...τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων, καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν, οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἢ γοῦν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα καταλαμβάνειν...ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι, ἐξουσίας τύφος κοσμικῆς περὶ ἐξουσίας, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής».

[62] Ἀπὸ τοῦ υπ' αριθμ. 102 ἀπὸ 4^{ης} Φεβρουαρίου 2012 Γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου πρὸς τὸν μητροπολίτη Τσεχίας καὶ Σλοβακίας Χριστοφόρο (ἀφορμὴ στάθηκε ὁ

εορτασμός στην Πράγα της 60ετίας της χορηγήσεως του αυτοκεφάλου της Ορθοδόξου Εκκλησίας Τσεχίας και Σλοβακίας): «έν περιπτώσει επαναλήψεως αναλόγων έκδηλώσεων έορτασμού τής θεωρουμένης ως μη γενομένης καί άνέκαθεν μη λογιζομένης έν ισχύϊ πράξεως τής υπό τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας έπιβληθείσης τότε αύτοκεφαλίας εἰς τήν Έκκλησίαν Τσεχίας καί Σλοβακίας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετά λύπης θέλει προβῆ εἰς τήν ἄρσιν τοῦ χορηγηθέντος τῇ Ὑμετέρα Έκκλησία πρό δεκατετραετίας κανονικοῦ αύτοκεφάλου, θά επαναφέρῃ τήν Έκκλησίαν Τσεχίας καί Σλοβακίας εἰς τήν πρό τής κανονικῆς ταύτης πράξεως τάξιν τῶν Αὐτονόμων Έκκλησιῶν καί θά διαγράψῃ αὐτήν έκ τής ἥν κατέχει δεκάτης τετάρτης θέσεως εἰς τήν τάξιν τῶν Ἱερῶν Διπτύχων τῶν Ὀρθόδοξων Αὐτοκεφάλων Έκκλησιῶν, κοινοποιοῦν τήν πρᾶξιν αὐτοῦ ταύτην καί πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς Ὀρθόδοξοις Έκκλησίαις».

[63] *Anastassiadis A.* Un «Vatican anglicano-orthodoxe» a Constantinople?: Relations interconfessionnelles, rêves impériaux et enjeux de pouvoir en Méditerranée orientale a la fin de la Grande Guerre // *Voisinages fragiles: Les relations interconfessionnelles dans le Sud-Est européen et la Méditerranée orientale 1854-1923: Contraintes locales et enjeux internationaux / Éd. A. Anastassiadis.* Athènes, 2013. P. 283-302.

[64] Έκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια. 1922. σ. 130.

[65] Εἰδικότερα δε, το 1993, όταν το Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων αποφάσισε να παλινρθώσῃ τὴν προηγουμένως υφισταμένη στην Αυστραλία επαρχία του, ορίζοντας ἐκεῖ ἔξαρχο, αὐτή ἡ ἀπόφαση προκάλεσε ἀκρως κατηγορηματικὴ ἀντίδραση τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως: στη Μείζονα καὶ Διευρυμένη Σύνοδο τῆς Εκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ οποία συνήλθε στις 30-31 Ἰουλίου 1993 στην Κωνσταντινούπολη με συμμετοχὴ τῶν Προκαθημένων τῶν Εκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ελλάδος, καθώς καὶ ἀντιπροσώπων τῆς Εκκλησίας Κύπρου καθαιρέθηκαν δύο ἱεράρχες τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐνῶ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος καταδικάσθηκε γιὰ τὴν «βλάσφημον παραβίασιν» τῶν ἱερῶν κανόνων, σκανδαλισμὸ καὶ διάσπαση τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Παύθηκε τὸ μνημόσυνό του στα Ἱερά Δίπτυχα τῆς Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ὁμως «ἐλέω καὶ φιλανθρωπίᾳ» του δόθηκε χρόνος γιὰ τὴ μετάνοια καὶ τὴν ἄρση τῆς ἀποφάσεως περὶ δημιουργίας τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων στην Αυστραλία ἐπ' ἀπειλή σε ἀντίθετη περίπτωση τῆς ἀπὸ ἀρχιεροσύνης καθαιρέσεως. Στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν ὁ Πατριάρχης Διόδωρος ἀναγκάσθηκε νὰ ἀρνηθεῖ τὴν οργάνωση τῆς Εξαρχίας στην Αυστραλία καὶ σε ἄλλες χώρες τῆς Διασποράς με ἀποτέλεσμα νὰ ἀνανεωθεῖ τὸ μνημόσυνό του στα Ἱερά Δίπτυχα τῆς Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ οἱ καθαιρεθέντες ἱεράρχες ἀποκαταστάθηκαν στον οἰκείο αὐτῶν βαθμὸ. Βλ. Константинопольская Православная Церковь // Православная энциклопедия. М., 2015. Т. 37. σ. 289.

[66] Παρόμοια λογική εφαρμόστηκε από την Κωνσταντινούπολη ειδικότερα κατά τη μετάβαση του πρώην επισκόπου Σέργκιεβο Βασιλείου Όσμπορν στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως άνευ απολυτηρίου από τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία (το 2010 η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καθαίρεσε και αποσχημάτισε τον επίσκοπο Βασίλειο για την απόφαση να συνάψει γάμο).

[67] Το υπ' αριθμ. 85 από 14^{ης} Ιανουαρίου 1971 Γράμμα του Τοποτηρητή του Πατριαρχικού Θρόνου Μόσχας μητροπολίτη Ποιμένος στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηνάγορα.

[68] Η από 15^{ης} Απριλίου 2008 Δήλωση της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

[69] Κείμενο της Δ΄ Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως «Ορθόδοξος Διασπορά. Απόφασις», Σαμπεζύ, 2009.

[70] Η συμμετοχή των ιεραρχών της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στις εν λόγω συνελεύσεις παύθηκε σύμφωνα με τη από 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2018 Δήλωση της Ιεράς Συνόδου για την παράνομη εισπήδηση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

[71] Συνέντευξη του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στην εφημερίδα «Εθνικός κήρυξ», 14-15 Νοεμβρίου 2020.

[72] Αυτόθι.